

ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН АУДИТЫН ТАЙЛАН

ХАМРАН СУРГАЛТ НЭМЭГДЭЖ БАЙГАА
Ч ТӨРИЙН ӨМЧИЙН ЦЭЦЭРЛЭГИЙН
НЭГ БҮЛГИЙН ХҮҮХДИЙН ТОО ХҮЧИН
ЧАДЛААС 2 ДАХИН ХЭТЭРСЭН,
СУРГАЛТЫН ЧАНАРЫГ ҮНЭЛЖ ДҮГНЭХ
БОЛОМЖ БҮРДЭЭГҮЙ БАЙНА

2020 оны 1 дүгээр сар

АУДИТЫН СЭДЭВ: ТӨРӨӨС СУРГУУЛИЙН
ӨМНӨХ БОЛОВСРОЛ ОЛГОЖ БАЙГАА
ӨНӨӨГИЙН БАЙДАЛ, ҮР ДҮН

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ АУДИТОРЫН
ТУШААЛ

2020 оны 01 сарын 30 өдөр

Дугаар А/13

Улаанбаатар хот

Аудитын тайланг баталгаажуулах тухай

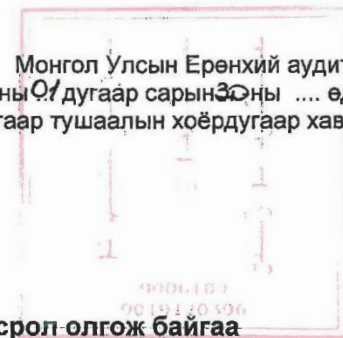
Төрийн аудитын тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.4.5, 13.4.7, 19 дүгээр зүйлийн 19.3.3 дахь заалт, "Гүйцэтгэлийн аудитын журам"-ын 12.39 дэх заалтыг тус тус үндэслэн ТУШААХ нь:

1. Төрөөс сургуулийн өмнөх боловсрол олгож байгаа өнөөгийн байдал, үр дүнд хийсэн гүйцэтгэлийн аудитын тайланг нэгдүгээр, аудитаар өгсөн албан шаардлагыг хоёрдугаар хавсралтаар тус тус баталгаажуулсугай.
2. Аудитын тайланг УИХ-ын Төсвийн байнгын хороо, УИХ-ын Нийгмийн бодлого, боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны байнгын хороо, Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын яам, Сангийн яам, Барилга, хот байгуулалтын яам, Нийслэлийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн хуралд тус тус хүргүүлсүгэй.
3. Аудитаар өгсөн албан шаардлага, зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээг авч, хэрэгжилт үр дүнг 2021 оны 3 дугаар сарын 01-ний өдрийн дотор Үндэсний аудитын газарт ирүүлэхийг Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайд /Ё.Баатарбилэг/, Сангийн сайд /Ч.Хүрэлбаатар/, Барилга, хот байгуулалтын сайд /Х.Баделхан/, Нийслэлийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурлын дарга /Р.Дагва/ нарт тус тус зөвлөсүгэй.
4. Аудитаар өгсөн албан шаардлага, зөвлөмжийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж, үр дүнг тооцон ажиллахыг Гүйцэтгэлийн аудитын газар/С.Оюунгэрэл/-т даалгасугай.
5. Аудитын тайланг баталгаажуулснаас хойш 14 хоногийн дотор аудитын ажлын болон нотлох баримтыг архивын нэгж болгон Үндэсний аудитын газрын архивт хүлээлгэн өгөхийг аудитын баг /Б.Хишигтогтох/-т үүрэг болгосугай.

Д.ЗАНДАНБАТ

Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын
2020 оны 01 дугаар сарын 30 ны өдрийн
А/13. дугаар тушаалын хоёрдугаар хавсралт

**“Төрөөс сургуулийн өмнөх боловсрол олгож байгаа
өнөөгийн байдал, үр дүн”-д хийсэн гүйцэтгэлийн аудитаар өгсөн
албан шаардлагын жагсаалт**

№	Зөрчлийн товч утга	/сая төгрөг/	
		Албан шаардлагын дугаар	Зөрчлийн дүн
1	БСШУСЯ нь дангаар болон бусад яамтай хамтран Боловсролын тухай хууль, СӨБ-ын тухай хууль, Багшийн хөгжлийг дэмжих тухай хуульд заасан 4 дүрэм, 7 журам, 1 стандартыг баталж мөрдүүлээгүй, хуульд заасан чиг үүргээ хэрэгжүүлээгүй	01/02	-
	Нийт дүн		-

АГУУЛГА

Товчилсон үгийн тайлбар	2
Хүснэгтийн товьёг	3
Аудитын зорилт, хамарсан хүрээ, стандарт, арга зүйн талаарх мэдэгдэл	5
БҮЛЭГ 1. ХУУЛЬД ЗААСАН ДҮРЭМ, ЖУРАМ, СТАНДАРТЫГ БҮРЭН БАТЛААГҮЙ, ЗАРИМ НОРМ НОРМАТИВ, ДҮРЭМ, ЖУРМЫГ ХУУЛЬД НИЙЦҮҮЛЭН ШИНЭЧЛЭЭГҮЙ БАЙНА	6
<i>СӨБ-ын эрх зүйн орчин бүрэн бүрдээгүй, харилцан уялдаагүй, боловсролын талаар баримтлах бодлогод тусгасан зорилт, арга хэмжээг бүрэн тусгаж төлөвлөөгүй байна</i>	<i>6</i>
<i>СӨБ олгох бодлогыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээг хөтөлбөр, үндсэн чиглэлд бүрэн тусгаж боловсруулаагүй, уялдуулаагүй байна</i>	<i>9</i>
<i>Яамны газар, нэгжүүдийн чиг үүрэгт боловсролын салбарын нэгдсэн бодлого, стратеги, хөтөлбөрийг боловсруулах, бодлогын удирдамжаар хангах, зохицуулах чиг үүрэг тусгагдаагүй байна</i>	<i>11</i>
<i>Боловсролын салбарын мэдээллийн технологи хариуцсан нэгжийг бий болгох шаардлагатай байна</i>	<i>11</i>
<i>Санхүүжилтийн үйл ажиллагаа Төсвийн тухай хуульд заасны дагуу явагдаж байна</i>	<i>14</i>
БҮЛЭГ 2. ХАМРАН СУРГАЛТ НЭМЭГДЭЖ БАЙГАА Ч НЭГ АНГИД БАЙХ ХҮҮХДИЙН ТОО ХҮЧИН ЧАДЛААС 2 ДАХИН ХЭТЭРСЭН, СУРГАЛТЫН ЧАНАРЫГ ҮНЭЛЖ ДҮГНЭХ БОЛОМЖ БҮРДЭЭГҮЙ, БОДЛОГЫН ХЭРЭГЖИЛТЭД ҮР НӨЛӨӨТЭЙ ХЯНАЛТ ХЭРЭГЖЭЭГҮЙ БАЙНА	17
<i>СӨБ-ын байгууллагыг шинээр барих, өргөтгөх, засварлах дунд хугацааны бодлого, төлөвлөлтгүй байна ..</i>	<i>17</i>
<i>Хот байгуулалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилтэд тавих хяналт сул, барилгын норм ба дүрэмд шинээр баригдах орон сууцны хороолол, хотхоныг цэцэрлэгийн барилгын хамт төлөвлөж, барих зохицуулалтгүй байна</i>	<i>26</i>
<i>Сургуулийн өмнөх насны хүүхэд бүр СӨБ-ын үйлчилгээнд бүрэн хамрагдаагүй байна</i>	<i>28</i>
<i>СӨБ-ын чанарын үнэлгээ хийгдэхгүй байна</i>	<i>32</i>
<i>Цэцэрлэгийн багш ажилтны нэгдсэн судалгаанд үндэслэн ажлын байрны эрэлт хэрэгцээг тухай бүр тодорхойлдоггүй, хүний нөөцийн нэгдсэн бодлого төлөвлөгөө боловсруулаагүй, удирдлага, зохион байгуулалтын арга хэмжээ авч хэрэгжүүлээгүй байна</i>	<i>36</i>
<i>Зарим багш, эрхлэгч зохих шаардлага хангаагүй, үндсэн болон туслах багш бэлтгэж буй байгууллагуудын сургалтын чанар харилцан адилгүй байна</i>	<i>39</i>
<i>Төсвийн төлөвлөлт бодитой бус, тусгай зориулалтын шилжүүлэг, зардлын зарцуулалтад тавих хяналт сул, төсөө хэмнэх боломжийг алдаж байна</i>	<i>42</i>
<i>Салбарын яам, аймаг, НБГ-ын зүгээс тусгай зориулалтын шилжүүлэг, зардлын зарцуулалтад тавих хяналт сул, төсөө хэмнэх боломжийг алдаж байна</i>	<i>45</i>
<i>СӨБ олгох үйлчилгээнд тавьж буй хяналт үр нөлөөгүй байна</i>	<i>51</i>
<i>Яамны хяналт-шинжилгээ үнэлгээ, дотоод аудитын нэгжийн үндсэн чиг үүргийн хэрэгжилт хангалтгүй, СӨБ-ын талаар баримтлах бодлогын хэрэгжилт, үр дүнг үнэлж дүгнэх ажлыг төлөвлөж хэрэгжүүлээгүй, мэргэжлийн байгууллагын хяналт шалгалтын үр нөлөө хангалтгүй байна</i>	<i>53</i>
Холбогдох байгууллагын санал:	57
Саналд өгсөн тайлбар:	62
ДҮГНЭЛТ:	63
ЗӨВЛӨМЖ:	64
ХАВСРАЛТУУД:	65

Товчилсон үгийн тайлбар

ААНБ	Аж ахуйн нэгж, байгууллага
АДБОУС	Аудитын дээд байгууллагын олон улсын стандарт
АНЗД	Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга
АХБ	Азийн хөгжлийн банк
БГД	Баянгол дүүрэг
БЗД	Баянзүрх дүүрэг
БНБД	Барилгын норм ба дүрэм
БСШУС	Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны сайд
БСШУЯ	Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны яам
БСШУСЯ	Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын яам
БСШУСС	Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайд
БСУГ	Боловсрол, соёл урлагийн газар
БХБС	Барилга, хот байгуулалтын сайд
БШУС	Боловсрол, шинжлэх ухааны сайд
БХБЯ	Барилга, хот байгуулалтын яам
БУМС	Боловсролын удирдлагын мэдээллийн систем
ЕБС	Ерөнхий боловсролын сургууль
ЗГХЭГ	Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газар
ЗДТГ	Засаг даргын Тамгын газар
АНИТХ	Аймаг, нийслэлийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал
ИТХ	Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал
МУЗГ	Монгол Улсын Засгийн газар
НБГ	Нийслэлийн боловсролын газар
НЗД	Нийслэлийн Засаг дарга
НМХГ	Нийслэлийн Мэргэжлийн хяналтын газар
НХХС	Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн сайд
НӨАТ	Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар
НҮБ	Нэгдсэн үндэстний байгууллага
НЭМҮТ	Нийгмийн эрүүл мэндийн үндэсний төв
МУБИС	Монгол Улсын боловсролын их сургууль
МХГ	Мэргэжлийн хяналтын газар
МХЕГ	Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар
ОНӨААТҮГ	Орон нутгийн өмчит аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газар
СӨББГ	Сургуулийн өмнөх боловсролын бодлогын газар
СӨБ	Сургуулийн өмнөх боловсрол
СӨБС	Сургуулийн өмнөх боловсролын сургууль
СБД	Сүхбаатар дүүрэг
СХД	Сонгинохайрхан дүүрэг
СХОГ	Санхүү, хөрөнгө оруулалтын газар
СТСХ	Санхүү, төрийн сангийн хэлтэс
ТНБД	Төрийн нарийн бичгийн дарга
ТЕЗ	Төсвийн ерөнхийлөн захирагч
УБЕГ	Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар
УИХ	Улсын Их Хурал
ХБНГУ	Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс
ХШУДАГ	Хяналт, шинжилгээ-үнэлгээ, дотоод аудитын газар
ХНХЯ	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам
ХХК	Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани
ХУД	Хан-Уул дүүрэг
ЦЕГ	Цагдаагийн ерөнхий газар
ЧД	Чингэлтэй дүүрэг
ШУБС	Шинжлэх ухаан, боловсролын сайд
ЭМС	Эрүүл мэндийн сайд
ЭМХТ	Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв
ЭМЯ	Эрүүл мэндийн яам

Хүснэгтийн товьёг

№	Тайлбар	Хуудасны дугаар
Хүснэгт 1	Нийслэлийн хувийн цэцэрлэгийн тоо, хамран сургалтын хувь	23
Хүснэгт 2	Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн барилгын хүчин чадал, давхрын хязгаар, барилгын галд тэсвэршилтийн зэрэг хоорондын хамаарал	26
Хүснэгт 3	Хувийн цэцэрлэгт нэмэлт элсэлтээр хамруулсан хүүхдийн судалгаа	32
Хүснэгт 4	Олон улсын СӨБ-ын хөтөлбөрийн судалгаа	32
Хүснэгт 5	Боловсролын үнэлгээний талаарх хууль, хөтөлбөрийн холбогдох заалтууд	33
Хүснэгт 6	Төрийн болон хувийн хэвшлийн цэцэрлэгүүдийн 1 бүлэгт ногдож буй хүүхдийн дундаж үзүүлэлт	36
Хүснэгт 7	Багш, ажилчдын цалингийн өсөлтийн судалгаа (мянган төгрөгөөр)	37
Хүснэгт 8	МУБИС-ийн СӨБ-ын мэргэжлээр элсэн төгсөгчдөд төрөөс олгосон тэтгэлгийн судалгаа (сая төгрөгөөр)	38
Хүснэгт 9	СӨБ-ын туслах ажилтан индексээр төгсгөж буй сургалтын төв, төгсөгчийн судалгаа	41
Хүснэгт 10	СӨБ эзэмшүүлэхэд нэг суралцагчид ногдох хувьсах зардлын дундаж нормативын хэмжээ (мян.төгрөгөөр)	43
Хүснэгт 11	2016-2018 оны Орон нутгийн төсвийн санал /21 аймаг, нийслэл (сая төгрөгөөр)	43
Хүснэгт 12	Санхүүжих хүүхдийн тоо /2018 он/	44
Хүснэгт 13	Нийт урсгал зардалд тусгай зориулалтын шилжүүлгийн эзлэх дүн (сая төгрөгөөр)	45
Хүснэгт 14	СӨБ-ын тусгай зориулалтын шилжүүлгийн төлөвлөгөө, гүйцэтгэл (сая төгрөгөөр)	45
Хүснэгт 15	Хоолны зардлын зарцуулалт 2016-2018 он (тэрбум төгрөгөөр)	46
Хүснэгт 16	Хүнс нийлүүлэгч компаниудын үйл ажиллагааны үзүүлэлт (сая төгрөгөөр)	48
Хүснэгт 17	Хувийн цэцэрлэгт олгосон хувьсах зардлын санхүүжилт	49
Хүснэгт 18	Санхүүгийн тайлангийн аудитаар илэрсэн зөрчлийн нэгтгэл (сая төгрөгөөр)	51
Хүснэгт 19	Мэргэжлийн хяналтын байгууллагын хяналт, шалгалтын хамарсан хүрээ	55
Хүснэгт 20	Мэргэжлийн хяналтын байгууллагын хяналт, шалгалтын зөрчлийн агуулга	55

Дүрслэлийн товьёг

№	Тайлбар	Хуудасны дугаар
Дүрслэл 1	Сургуулийн өмнөх боловсролын удирдлагын үндсэн чиг үүргийн хуваарилалт	12
Дүрслэл 2	Төсвийн цаглабар	15
Дүрслэл 3	Улсын төсвийн хөрөнгөөр санхүүжүүлсэн СӨБ-ын салбарын хөрөнгө оруулалтын гүйцэтгэл (сая төгрөгөөр)	17
Дүрслэл 4	Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар санхүүжүүлэхээр төлөвлөсөн шилжих болон шинэ цэцэрлэгийн барилгын судалгаа (сая төгрөгөөр)	18
Дүрслэл 5	Орон нутагт шинээр барихаар төлөвлөсөн цэцэрлэгийн хүчин чадал болон хүчин чадлын хэтрэлт	18
Дүрслэл 6	Улсын төсвийн хөрөнгөөр санхүүжүүлсэн СӨБ-ын салбарын гүйцэтгэл (сая төгрөгөөр)	18
Дүрслэл 7	Улсын төсвийн хөрөнгөөр 2017-2018 онд шинээр барихаар төлөвлөсөн цэцэрлэг	19
Дүрслэл 8	Ашиглалтад орсон цэцэрлэг (хүчин чадлаар)	19
Дүрслэл 9	Цэцэрлэгийн хүчин чадал	21
Дүрслэл 10	Цэцэрлэгийн хүчин чадлын зөрүү/хэтрэлт	22
Дүрслэл 11	Анги дүүргэлтийн судалгаа	23
Дүрслэл 12	Хувийн цэцэрлэгүүдийн хүчин чадал	23
Дүрслэл 13	Улсын цэцэрлэгийн барилгын насжилтын судалгаа (тоогоор)	24
Дүрслэл 14	Аймгийн цэцэрлэгүүдийн барилгын насжилтын судалгаа	24
Дүрслэл 15	СӨБ-д 2016-2018 онд хамрагдалтын хувь (насны бүтцээр)	29
Дүрслэл 16	СӨБ-ын хамран сургалтын байдал	29
Дүрслэл 17	Хувилбарт сургалтын хамрагдалт, хэлбэр	30
Дүрслэл 18	Хувилбарт сургалтын хамран сургалтын хувь	30
Дүрслэл 19	Хүүхдийн ахицыг үнэлэх цикл	34
Дүрслэл 20	Багшийн илүү цагийн судалгаа	35
Дүрслэл 21	Багшийн илүү цагийн шалтгаан	35
Дүрслэл 22	Улсын хэмжээнд СӨБ байгууллагын нийт ажилчдын судалгаа	36
Дүрслэл 23	Дунджаар 1 багшид ногдох хүүхдийн тоог улсын хэмжээнд харьцуулсан харьцуулалт	36
Дүрслэл 24	Улсын хэмжээнд 2015-2019 оны хичээлийн жилд ажиллаж буй мэргэжлийн багш нарын судалгаа	38
Дүрслэл 25	СӨБ-ын байгууллагын эрхлэгч, аргагүйч, үндсэн туслах багшийн боловсролын зэргийн судалгаа /2018-2019 оны хичээлийн жил/	40
Дүрслэл 26	Багш ажилчдын эрүүл мэндийн үзлэгт хамрагдалтын байдал	42
Дүрслэл 27	Багш ажилчдын эрүүл мэндийн үзлэгийн төлбөр төлдөг хэлбэр	42
Дүрслэл 28	Төсвийн санал 2016-2018 он (сая төгрөгөөр)	43
Дүрслэл 29	Зардлын гүйцэтгэл (тэрбум төгрөгөөр)	45
Дүрслэл 30	Зарим нэр төрлийн хүнсний бүтээгдэхүүний үнийн өсөлт (төгрөгөөр)	48
Дүрслэл 31	Цэцэрлэгийн хоолны чихэрлэг зүйлсийн дундаж хэрэглээ, илчлэгийн хэмжээ, /гр, ккал/	49

Хавсралтын товъёг

№	Тайлбар	Хуудасны дугаар
Хавсралт 1	“Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын талаар баримтлах бодлого” Сургуулийн өмнөх боловсролын тухай хуультай нийцэж байгаа талаарх судалгаа	65
Хавсралт 2	Төрөөс боловсролын талаар баримтлах бодлого /2014-2024/, Монгол Улсын тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал-2030, Засгийн газрын үйл ажиллагааны 2016-2020 оны хөтөлбөр, Монгол Улсын эдийн засаг нийгмийг 2016, 2017, 2018 онд хөгжүүлэх үндсэн чиглэлд тусгасан зорилт, арга хэмжээний нийцэл, уялдааны харьцуулсан нэгтгэл	66-67
Хавсралт 3	Сургуулийн өмнөх, бага боловсролын хэлтсийн 2016, 2017 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд СӨБ-ын чиглэлээр авч хэрэгжүүлэхээр тусгасан арга хэмжээний судалгаа	68-69
Хавсралт 4	СӨБ хариуцсан мэргэжилтнүүдийн харьцуулалт	70
Хавсралт 5	Улсын төсвийн хөрөнгөөр 2016-2018 онд хэрэгжихээр төлөвлөгдсөн боловч хэрэгжиж эхлээгүй төсөл, арга хэмжээ	71
Хавсралт 6	Хөтөлбөрийн хүүхдийн ахиц, хөгжлийн үнэлгээний харьцуулалт	71-72
Хавсралт 7	2017-2019 онд төгссөн СӨБ-ын багш нарын дипломын хавсралт дах судалсан хичээлийн харьцуулалт	72
Хавсралт 8	2016-2019 оны хичээлийн жилд төрийн болон хувийн их дээд сургуульд СӨБ-ын багш мэргэжлээр суралцагчдын мэдээлэл	73-74
Хавсралт 9	Тусгай зориулалтын шилжүүлгийн төлөвлөгөө, гүйцэтгэл /сая төгрөг/	74
Хавсралт 10	Төрийн өмчийн цэцэрлэгүүдийн зардлын зарцуулалт (зардлын зүйлээр, сая төгрөгөөр)	75
Хавсралт 11	Хүнс нийлүүлэгч компаниудын үйл ажиллагааны үзүүлэлтүүд (сая төгрөгөөр)	76
Хавсралт 12	БСШУСЯ-аас Засгийн газрын Хяналт шинжилгээ, үнэлгээний мэдээллийн нээлттэй цахим санд Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн биелэлт, хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ үнэлгээг хийж оруулсан үнэлгээнд хийсэн судалгаа	77-78

Аудит хийх үндэслэл, бүрэн эрх	Аудитын зорилт, хамарсан хүрээ, стандарт, арга зүйн талаарх мэдэгдэл Аудитыг УИХ-ын Төсвийн Байнгын хорооны 2019 оны 04 дүгээр тогтоол, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторовын "Аудитын төлөвлөгөө шинэчлэн батлах тухай" 2019 оны А/45 дугаар тушаалын дагуу "Төрөөс сургуулийн өмнөх боловсрол олгож байгаа өнөөгийн байдал, үр дүн"-д Төрийн аудитын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.1-т заасан Үндэсний аудитын газрын бүрэн эрхийн хүрээнд хийнэ.
Аудитын зорилт	Төрөөс сургуулийн өмнөх боловсрол олгож байгаа өнөөгийн байдал, үр дүнд улсын хэмжээнд нэгдсэн удирдамжаар аудит хийж, дүгнэлт гарган зөвлөмж боловсруулж, Улсын Их Хурал болон холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд танилцуулж, олон нийтэд мэдээлэхэд аудитын зорилт чиглэгдэнэ. Дээрх зорилтыг хангахын тулд дараах дэд зорилтын хүрээнд аудитыг гүйцэтгэнэ. Үүнд: ➤ Төрөөс сургуулийн өмнөх боловсролын талаар баримталж буй бодлогыг хэрэгжүүлэх тогтолцоо оновчтой байгаа эсэх; ➤ Бодлогын хэрэгжилт үр нөлөөтэй, үр дүнтэй байгаа эсэх;
Аудитын хамарсан хүрээ	Аудитыг БСШУСЯ, ЭМЯ, БХБЯ, ХНХЯ, Сангийн яам, УБЕГ, МХЕГ, НЭМҮТ, БХТ, аймаг, нийслэлийн ЗДТГ, хот байгуулалт, хөгжлийн асуудал, Газар зохион байгуулалт хариуцсан харьяа агентлаг байгууллагууд, Боловсролын газар, төрийн болон хувийн өмчийн цэцэрлэгүүдийн 2016-2018 оны үйл ажиллагааг /сүүлийн 3 хичээлийн жил/ хамруулан гүйцэтгэлээ.
Аудитын арга зүй, шалгуур үзүүлэлт	Аудитыг гүйцэтгэхэд АДБОУС 300, 3000-3100-д үндэслэн боловсруулсан Гүйцэтгэлийн аудитын журамд заасан арга зүйг ашиглан Монгол Улсын Ерөнхий аудиторовын баталсан төлөвлөгөө, хөтөлбөрийг мөрдлөг болгон аудитын горим, асуудлын шинжилгээний дагуу БСШУСЯ, аймаг, нийслэлийн боловсролын газар, төрийн болон хувийн цэцэрлэгийн санхүү, үйл ажиллагааны тайлан, бусад шаардлагатай баримт материал, сүүлийн 3 жилийн байдлаарх үндсэн үзүүлэлтийн судалгаанд дүн шинжилгээ хийж, холбогдох албан тушаалтнуудтай ярилцлага хийх, асуулга лавлагаа, тодруулга авах зэргээр нотлох зүйл цуглуулж, аудитын дүнд үндэслэн дүгнэлт, зөвлөмж боловсруулав.
Аудитын бүрэлдэхүүн, хугацаа	Аудитыг Үндэсний аудитын газрын Гүйцэтгэлийн аудитын газрын захирал бөгөөд тэргүүлэх аудитор С.Оюунгэрэл удирдаж, аудитын менежер Б.Саруул чанарын хяналтыг хэрэгжүүлж, ахлах аудитор Б.Хишигтогтох, аудитор М.Наранжаргал, Э.Уянга, Ж.Мөнхбилгүүн, Э.Мөнхмандах нар болон орон нутаг дахь төрийн аудитын газрын аудиторуд хамтран 2019 оны 9 дүгээр сараас 12 дугаар сар хүртэлх хугацаанд гүйцэтгэв.

БҮЛЭГ 1. ХУУЛЬД ЗААСАН ДҮРЭМ, ЖУРАМ, СТАНДАРТЫГ БҮРЭН БАТЛААГҮЙ, ЗАРИМ НОРМ НОРМАТИВ, ДҮРЭМ, ЖУРМЫГ ХУУЛЬД НИЙЦҮҮЛЭН ШИНЭЧЛЭЭГҮЙ БАЙНА

СӨБ-ын эрх зүйн орчин бүрэн бүрдээгүй, харилцан уялдаагүй, боловсролын талаар баримтлах бодлогод тусгасан зорилт, арга хэмжээг бүрэн тусгаж төлөвлөөгүй байна

1.1. СӨБ олгох үйл ажиллагаанд Боловсролын тухай, Сургуулийн өмнөх боловсролын тухай болон холбогдох бусад хууль, эрх зүйн орчны хүрээнд хамаарах 14 хууль, УИХ-аас баталсан 3 тогтоол, МУЗГ-ын 11 тогтоолыг мөрдөж байна.

1.2. СӨБ олгох үйлчилгээ нь сургуульд элсэхийн өмнөх насны бүх хүүхдийн сургуульд бэлтгэгдсэн байдлыг хангахад чиглэгдэж Боловсролын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1.1-5.1.4-т зааснаар дараах зорилтыг үндсэн болон хувилбарт сургалтаар олгоход чиглэгдсэн байна.

- бие бялдрын хувьд эрүүл чийрэг өсгөж хөгжүүлэх, ариун цэвэр, эрүүл ахуйн зөв дадал, хэвшилтэй болгох,
- хэл яриа, сэтгэхүйн чадвар эзэмшүүлэх, хүрээлэн байгаа орчин, юмс үзэгдлийн талаар анхны мэдэгдэхүүнтэй болгох,
- хүүхдийн гоо зүйн мэдрэмжийг хөгжүүлэн дүрслэн зурах, урлан бүтээх, дуулж хөгжимдөх, бүжиглэх чадвар эзэмшихэд туслах,
- хүүхэд өөрийгөө зөв илэрхийлэх, бусдыг хүндэтгэн харилцах, харилцааны хэлбэрээс хүчирхийллийг ялгаж, мэдээлэх чадвартай болох, ардын ёс заншлыг танин мэдэхэд нь туслах

1.3. Бага насны хүүхдийн хөгжлийг дэмжих, СӨБ олгох, үйлчилгээ үзүүлэх, холбогдох харилцааг зохицуулах чиглэлээр батлагдсан хуулиуд өөр хоорондоо болон тухайн хуулийн холбогдох заалтууд хоорондоо бүрэн уялдаагүй байна. Үүнд.

- СӨБ-ын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.2-т “Цэцэрлэг нь Боловсролын тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.3-т заасан боловсролын стандартыг хэрэгжүүлнэ” гэж заасан ч Боловсролын тухай хуулийн 11.3 дахь заалт¹ нь хүчингүй болсон байгаа нь хууль хоорондын уялдаа хангаадаагүй;
- Төрийн өмчийн цэцэрлэгийн хувьд Сургуулийн өмнөх боловсролын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.1.1-т эцэг, эх, асран хамгаалагч “хүүхдэдээ тохирох цэцэрлэгийн хэв шинж, үйлчилгээний хэлбэрийг сонгох” эрхтэй байхаар заасан боловч Боловсролын тухай хуулийн 28¹ дугаар зүйлийн 28¹.1.6-д аймаг, нийслэлийн Боловсролын газар “орон нутгийн өмчийн цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургуулийн хамран сургах тойрог тогтоох” эрхтэй байхаар заасантай уялдаагүй;
- Багшийн хөгжлийг дэмжих хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.3-т “Багшийн хөгжлийн төвийн үйл ажиллагаанд ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэг, мэргэжлийн боловсрол сургалтын байгууллагын нийт хувьсах зардлын хоёр хувь хүртэл хэмжээний зардлыг зарцуулна”, Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хуулийн 26 дугаар зүйлийн 26.2-т “Төсвийн байгууллага нь тухайн жилийн батлагдсан төсвийн 0.5 хувиас, ААНБ эрсдэлийн түвшнээс хамааран үйлдвэрлэл, үйлчилгээний зардлын 1.5 хувиас доошгүй хэмжээний хөрөнгийг хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн болон үйлдвэрлэлийн осол, хурц хордлого, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээнд тус тус зарцуулна” гэж заасан боловч Төсвийн тухай хууль, бусад хуулиудтай хэрхэн уялдах нь тодорхойгүй;
- Сургуулийн өмнөх боловсролын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.1-т “хүүхдийн цэцэрлэг” гэж /цаашид “цэцэрлэг” гэх/ 2 наснаас сургуульд элсэх хүртэлх насны хүүхдийг асрах, хамгаалах, хөгжүүлэх цогц үйл ажиллагаа бүхий сургалтын байгууллагыг, 7.2 дахь заалтад “Сургуулийн өмнөх боловсролд 2 наснаас сургуульд элсэх хүртэлх насны бүх хүүхдийг хамруулна” гэж, мөн хуулийн 9.7 дахь заалтад “Цэцэрлэг нь эцэг, эх, асран хамгаалагчийн санал, хүсэлтэд үндэслэн Сургуулийн өмнөх боловсролын тухай хуулийн 8.7, 8.8, 8.9, 8.10-т заасан нөхцөл бүрдсэн тохиолдолд 2 хүртэлх насны хүүхдийг асрах, хамгаалах, хөгжүүлэх үйлчилгээ үзүүлж болно” гэж тус тус заасан нь харилцан уялдаагүй байна.

1.4. Сургуулийн өмнөх боловсролын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3²-д заасны дагуу БСШУСС-ын 2013 оны А/327 дугаар тушаалаар баталсан “Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын талаар баримтлах бодлого” нь үндсэн зорилгоо тодорхойлоогүй, Сургуулийн өмнөх боловсролын тухай хуулиар тодорхойлсон агуулга, стандартыг бүрэн тусгаагүй, хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтүүдтэй нийцүүлэн шинэчлэн боловсруулаагүй, зохион байгуулалтын шинжтэй байна. /Дэлгэрэнгүйг Хавсралт 1-с үзнэ үү/ Тухайлбал,

¹ 11.3 дахь заалтыг 2006 оны 12 дугаар сарын 08-ны өдрийн хуулиар өөрчлөн найруулсан, 2016 оны 4 дүгээр сарын 14-ний өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан, 2017 оны 12 дугаар сарын 21-ний өдрийн хуулиар хүчингүй болсонд тооцсон.

² СӨБ-ын тухай хууль 5.3 Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын талаар баримтлах бодлоготой байх

- Бодлогын зорилгыг тодорхойлоогүйгээс Хуулийн 3.1-т заасан “Сургуулийн өмнөх боловсролын зорилго нь бага насны хүүхдийг өөрийн онцлог, чадвар, бүтээлч үйлээрээ хөгжин, насан туршийн боловсролын суурь чадварыг эзэмшихэд дэмжин асрах, хамгаалах, хөгжүүлэх, сургалт, үйл ажиллагаагаар сургуулийн өмнөх боловсрол эзэмшүүлэхэд оршино” гэсэн зорилготой нийцсэн эсэх нь тодорхойгүй;
- Хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1.1-т “... ариун цэвэр, эрүүл ахуйн зөв дадал, хэвшилтэй болгох...”, 5.1.4-т “... хүүхэд өөрийгөө зөв илэрхийлэх, бусдыг хүндэтгэн харилцах, харилцааны хэлбэрээс хүчирхийллийг ялгаж, мэдээлэх чадвартай болох, ардын ёс заншлыг танин мэдэхэд...” гэж заасныг бүрэн тусгаагүй;

Хуульд заасан дүрэм, журам, стандартыг боловсруулаагүй, хуульд нийцүүлэн зарим норм норматив, дүрэм, журмыг шинэчлэн тогтоогоогүй байна

1.5. Төрөөс СӨБ олгох, үйлчилгээ үзүүлэхтэй холбогдуулан Боловсролын тухай, Сургуулийн өмнөх боловсролын тухай, Багшийн хөгжлийг дэмжих тухай хуульд заасан 6 дүрэм, 8 журам, 6 стандарт, 4 норм норматив, холбогдох хөтөлбөрийг тус тус боловсруулж баталж, мөрдүүлэхээр зааснаас салбарын яам, холбогдох яамдтай хамтран 2 дүрэм³, 1 журам⁴, 3 стандарт, 4 норм норматив⁵-ийг баталсан байна.

1.6. Стандартчиллын үндэсний зөвлөлийн 2016 оны 13 дугаар тогтоолоор “Сургуулийн өмнөх боловсрол, бага насны хүүхдийн хөгжлийн MNS 5420-1:2011” стандарт хүчингүй болсон, мөн дараах холбогдох норм норматив, дүрэм, журмыг хуульд нийцүүлэн шинэчлэн батлаагүй байна. Тухайлбал,

- Боловсролын тухай хуулийн 40 дүгээр зүйлийн 40.3-т “...нэг суралцагчид ногдох хувьсах зардлын хүүхдийн тооноос хамаарсан өсөн нэмэгдэх итгэлцүүрийг Засгийн газар жил бүр шинэчлэн тогтооно” гэж заасны дагуу МУЗГ-ын 2012 оны 94 дүгээр, 2016 оны 242 дугаар тогтоолоор баталсан ч уг итгэлцүүрийг жил бүр шинэчлээгүй;
- МУЗГ-ын 2012 оны “Хоолны зардлын дундаж норматив батлах тухай” 106 дугаар тогтоолд заасан цэцэрлэгийн хүүхдийн нэг өдрийн хоолны зардлын хэмжээг үнийн өсөлт, инфляцын түвшинтэй уялдуулан шинэчлэн батлаагүй;
- БСШУСС, Сангийн сайдын хамтран баталсан 2017 оны А/167/292 дугаар “Орон тооны жишиг норматив батлах тухай” тушаалыг дээрх сайд нарын хамтарсан 2018 оны А/024/11 тушаалаар хүчингүй болгож “Төрийн болон орон нутгийн өмчийн ЕБС-ийн багшаас бусад захиргааны удирдлага, боловсролын бусад ажилтны орон тооны шинэчилсэн норматив”-ыг баталсан нь СӨБ олгох, үйлчилгээ үзүүлж буй байгууллагад хамааралгүйгээс СӨБ-ын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.8⁶-д заасан хуулийн шаардлагыг хангаагүй;
- ШУБС, Сангийн сайдын 1995 оны 227/199 дугаар хамтарсан тушаалаар “Хүүхдийн цэцэрлэгийн захиргаа-үйлчилгээний ажилтны орон тооны үлгэрчилсэн норматив” баталсан ч⁷ БСШУСС, Сангийн сайдын 2018 оны А/817/287 дугаар тушаалаар хүчингүй болгосон;
- БСШУС-ын 2003 оны 321 дүгээр тушаалаар баталсан “ЕБС, цэцэрлэгийн үйл ажиллагаанд хяналт шинжилгээ хийж, үнэлгээ өгөх тоон болон чанарын шалгуур үзүүлэлт”, 2008 оны 68 дугаар тушаалаар баталсан “Хүүхдийн цэцэрлэгийн аюулгүй байдлын дүрэм”, 2012 оны А/131 дүгээр тушаалаар баталсан “Сургуулийн өмнөх боловсролыг эзэмшүүлэх хувилбарт сургалт зохион байгуулах журам” зэргийг Сургуулийн өмнөх боловсролын тухай хууль, сургалтын хөтөлбөр, орчны стандарттай нийцүүлэн шинэчлээгүй байна.

1.7. СХЗГ-ын техникийн хороогоор 2019 оны 9 дүгээр сарын 20-ны өдөр “Цэцэрлэг, ЕБС түүний дотуур байрны орчны эрүүл ахуйн шаардлага” стандартыг хэлэлцсэн гэсэн шалтгаанаар Сургуулийн өмнөх боловсролын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.6 “...эрүүл ахуй, ариун цэврийн дүрмийг...батална” гэсэн заалт хэрэгжээгүй байна.

1.8. БСШУСЯ нь дангаар болон бусад яамтай хамтран Боловсролын тухай, Сургуулийн өмнөх боловсролын тухай, Багшийн хөгжлийг дэмжих тухай хуульд заасан 4 дүрэм, 7 журам, 3 стандартыг баталж мөрдүүлээгүй, хуульд заасан чиг үүргээ хэрэгжүүлээгүй байна Үүнд:

Дүрэм:

- Тусгай болон сувиллын цэцэрлэгийн үлгэрчилсэн дүрэм /БСШУСЯ, ЭМЯ/
- Асрамжийн болон халамжийн цэцэрлэгийн үлгэрчилсэн дүрэм /БСШУСЯ, ХНХЯ/

³ Цэцэрлэгийн үлгэрчилсэн дүрэм, Хүүхдийн цэцэрлэгийн аюулгүй байдлын дүрэм /БСШУС-ын 2015 оны 405 дугаар, 2008 оны 68 дугаар тушаал/

⁴ Сургуулийн өмнөх болон бага, дунд боловсролын сургалтын байгууллагын багш, ажилтны мэргэжил дээшлүүлэх журам,

⁵ Хоолны зардлын дундаж норматив, СӨБ-ын байгууллагын сургалтын орчин стандартын 5.2 “...барилга байгуулам”, 6 дугаар бүлэг сургалтын хэрэглэгдэхүүнд

⁶ Цэцэрлэгт эрхлэгч, арга зүйч, багш, туслах багш, эмч, тогооч болон үйлчилгээний бусад ажилтан ажиллана.

⁷ Сангийн сайдын 2012 оны 07 дугаар сарын 16-ны өдрийн 156 дугаар тушаалаар “Орон тооны жишиг тогтоох аргачлал, орон тооны дээд жишиг норматив” баталсан ч уг тушаалыг хүчингүй болсон тухай мэдэгдлийг ЗГХЭГ-т 2012 оны 10 дугаар сарын 15-ны өдөр хүргүүлсэн

- Цэцэрлэг, түүний байрны орчны эрүүл ахуй, ариун цэврийн дүрэм /БСШУСЯ /
- Багшийн ёс зүйн хорооны дүрэм /БСШУСЯ /

Журам:

- Цэцэрлэгийн багшид хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн тоо, ажил, мэргэжлийн онцлогоос шалтгаалан нэмэгдэл цалин олгох журам /Засгийн газар/
- Багшид ажлын гүйцэтгэлд суурилсан урамшууллыг олгох журам /Засгийн газар/
- Хүүхдийн чадвар, чадамж, хөгжлийн ахицыг үнэлэх журам /БСШУСЯ/
- Цэцэрлэгийн үйлчилгээний чанарыг үнэлэх журам /БСШУСЯ/
- СӨБ эзэмшүүлэхэд шаардагдах ном, гарын авлага, сургалтын үзүүлэн зохиох, хэвлүүлэх, түгээх журам /БСШУСЯ/
- Цэцэрлэгийн хүүхдийн хоол, хүнсний хангамж, үйлчилгээ үзүүлэх журам /БСШУСЯ/
- Багшийн хөгжлийн төвд тавигдах шаардлага, ажиллах үлгэрчилсэн журам /БСШУСЯ, ХНХЯ/

Стандарт:

- Цэцэрлэгийн хүүхдийн хоол, хүнсний эрүүл, аюулгүй байдлыг хангахад чиглэсэн стандарт /БСШУСЯ, холбогдох яамд/
- Тусгай цэцэрлэгт ажиллаж байгаа нэг багшид ногдох хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн тоог тогтооно. /БСШУЯ, ХНХЯ, Сангийн яам/
- “Цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургууль, түүний дотуур байрны орчны эрүүл ахуйн шаардлага” /БСШУЯ, ЭМЯ /

Журам:

- Цэцэрлэгийн багшид хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн тоо, ажил, мэргэжлийн онцлогоос шалтгаалан нэмэгдэл цалин олгох журам /Засгийн газар/
- Багшид ажлын гүйцэтгэлд суурилсан урамшууллыг олгох журам /Засгийн газар/
- Хүүхдийн чадвар, чадамж, хөгжлийн ахицыг үнэлэх журам /БСШУСЯ/
- Цэцэрлэгийн үйлчилгээний чанарыг үнэлэх журам /БСШУСЯ/
- СӨБ эзэмшүүлэхэд шаардагдах ном, гарын авлага, сургалтын үзүүлэн зохиох, хэвлүүлэх, түгээх журам /БСШУСЯ/
- Цэцэрлэгийн хүүхдийн хоол, хүнсний хангамж, үйлчилгээ үзүүлэх журам /БСШУСЯ/
- Багшийн хөгжлийн төвд тавигдах шаардлага, ажиллах үлгэрчилсэн журам /БСШУСЯ, ХНХЯ/

Стандарт:

- Цэцэрлэгийн хүүхдийн хоол, хүнсний эрүүл, аюулгүй байдлыг хангахад чиглэсэн стандарт /БСШУСЯ, холбогдох яамд/
- Тусгай цэцэрлэгт ажиллаж байгаа нэг багшид ногдох хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн тоог тогтооно. /БСШУЯ, ХНХЯ, Сангийн яам/
- “Цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургууль, түүний дотуур байрны орчны эрүүл ахуйн шаардлага” /БСШУЯ, ЭМЯ /

1.9. БСШУСЯ холбогдох хуульд заасан дүрэм, журам, стандарт, нормативыг баталж мөрдүүлээгүй нь салбарын сайд, СӨББГ-ын удирдлага удаа дараа солигдсон, хүний нөөц тогтвор суурьшилгүй, шилжилт, хөдөлгөөн ихтэй, ажлын төлөвлөлт хангалтгүй, тухайн мэргэжилтний мэдлэг мэргэжил, ажлын хариуцлага сулаас шалтгаалсан бөгөөд энэ нь дараах хүндрэлийг үүсгэж байна. Үүнд:

- Тусгай цэцэрлэгийн үлгэрчилсэн дүрэмгүйгээс БЗД-ийн 10 дугаар, СБД-ийн 186 дугаар тусгай цэцэрлэгүүд нь үйл ажиллагаагаа явуулах эрх зүйн зохицуулалтагүй, ердийн цэцэрлэгийн үлгэрчилсэн дүрмийг үндэслэн өөрийн онцлогийг тусгасан цэцэрлэгийн дүрмийг боловсруулсан;
- Тусгай цэцэрлэгт ажиллаж байгаа нэг багшид ногдох хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн тоо⁸, харьцааг тодорхой зааж өгөөгүйгээс Дархан-уул аймгийн 7 дугаар цэцэрлэгийн тусгай бүлэгт “Хүүхдийн сэргээн засалт, хөгжлийн төвийн бүтэц, үйл ажиллагаа, үйлчилгээнд тавих ерөнхий шаардлагыг”⁹ баримтлан ажилладаг;
- Завхан аймгийн Улиастай сумын 2 дугаар цэцэрлэгийн дэргэд 2019 оноос хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд зориулсан 1 бүлэг шинээр нээж ажиллуулсан ч боловсон хүчин бэлтгэгдээгүй, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг цэцэрлэгт хамруулах, түүний харилцааг зохицуулах эрх зүйн орчин бүрдээгүйгээс ажиллах боломжгүй;
- Сувицлын цэцэрлэгийн үлгэрчилсэн дүрэмгүйгээс СХД-ийн 41 дүгээр цэцэрлэг нь СӨБ олгох үйлчилгээг үзүүлдэггүй, эрүүл мэндийн чиглэлээр сувилахуйн үйл ажиллагааг явуулах чиг үүрэгтэй;
- Цэцэрлэгийн үйлчилгээний чанарыг үнэлэх журамгүйгээс үйлчилгээний чанарыг үнэлэх боломжгүй;
- Цэцэрлэгийн хүүхдийн хоол хүнсний хангамж, үйлчилгээ үзүүлэх журам, цэцэрлэгийн хүүхдийн хоол хүнсний эрүүл, аюулгүй байдлыг хангахад чиглэсэн стандартгүйгээс төрийн өмчийн цэцэрлэгүүдэд нийлүүлэгдэж буй хүнсний эрүүл, аюулгүй байдалд тавих хяналт бүрэн хэрэгжихгүй байна. Тухайлбал, Нийслэлийн төрийн өмчийн цэцэрлэгүүдэд хүнс нийлүүлж буй “Өсвөр үе хүнс”, “Багачууд

⁸ СӨБ-ийн тухай хуулийн 8.14-т “СӨБ олгож байгаа байгууллагад хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн тооноос хамаарч тусгай мэргэжлийн багш, туслах багш, эмч, сэргээн засалч, нийгмийн ажилтан ажиллуулж болно”

⁹ Стандартчиллын үндэсний зөвлөлийн 2013 оны 58 дугаар тогтоолоор баталсан MNS 6419:2013 үндэсний стандарт

хүнс”, “Асгат” “Хүнс хангамж” ОНӨААТҮГ нь мах, хүнсний ногоог бэлтгэн нийлүүлэхдээ тухайн бүтээгдэхүүний гарал үүслийн гэрчилгээ, лабораторийн бичгийг үндэслэдэг байна.

1.10. БСШУС, Сангийн сайдын 2008 оны хамтарсан 56/64 дүгээр тушаалаар “Сургууль, цэцэрлэг хөгжүүлэх сангийн үлгэрчилсэн дүрэм”-ийг баталж, цэцэрлэг сантай байж болохоор заасан нь Боловсролын тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.11¹⁰ дэх заалттай нийцэхгүй байна.

СӨБ-ын зорилгод нийцсэн Сургалтын цөм хөтөлбөрийг боловсруулан мөрдүүлж байна

1.11. БСШУСС-ын 2015 оны А/301 дүгээр тушаалаар “Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын цөм хөтөлбөр”-ийг баталж, уг хөтөлбөрийн зорилго, зорилтыг Сургуулийн өмнөх боловсролын тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1-т “Сургуулийн өмнөх боловсролын зорилго нь бага насны хүүхдийг өөрийн онцлог, чадвар, бүтээлч үйлээрээ хөгжин, насан туршийн боловсролын суурь чадварыг эзэмшихэд дэмжин асрах, хамгаалах, хөгжүүлэх, сургалт, үйл ажиллагаагаар сургуулийн өмнөх боловсрол эзэмшүүлэхэд оршино” заасантай нийцүүлэн тодорхойлсон байна.

1.12. Цэцэрлэг нь өмчийн хэлбэр харгалзахгүйгээр БСШУС-ын 2005 оны 405 дугаар тушаалаар баталсан “Хүүхдийн цэцэрлэгийн үлгэрчилсэн дүрэм”-д нийцүүлэн өөрийн хэв шинж, үйл ажиллагааны онцлогт тохирсон, удирдлага зохион байгуулалт, сургалтын үйл ажиллагаа, орчин, багш, бусад ажилтан, эцэг эх, асран хамгаалагчийн эрх, үүргийн талаар тусгасан дүрэм боловсруулж мөрдөхөөр заасан ч зарим цэцэрлэгийн дүрэм үлгэрчилсэн дүрэмд нийцээгүй, зарим цэцэрлэг нь дүрэм боловсруулж батлаагүй байна. Тухайлбал,

- Улаанбаатар хот: аудитад хамрагдсан хувийн “Тэнүүн төгөл”, “Глобал”, “Хүүхэд-Эрдэнэ” зэрэг цэцэрлэгүүдийн дүрэм үлгэрчилсэн дүрэмд нийцээгүй, “Булганзул”, “Хараацай”, “Бяцхан ход ход” цэцэрлэгүүд нь цэцэрлэгийн дүрэмгүй;
- Хэнтий аймаг: 8 дугаар цэцэрлэг, “Жүржхэн” цэцэрлэг нь цэцэрлэгийн дүрэмгүй;
- Орхон аймаг: Цэцэрлэгүүд дүрмээ боловсруулахдаа өөрийн цэцэрлэгийн онцлогийг тусгаагүй;
- Увс аймаг: цэцэрлэгийн дүрмийг баталгаажуулсан хүний гарын үсэг, тамга тэмдэггүй, нийтлэг үндэслэлийг тодорхойлоогүй, сургалтын орчны стандарт, ногоон байгууламж, эцэг эх асран хамгаалагчийн талаар тодорхой заалтуудыг тусгаагүй;
- Сэлэнгэ аймаг: 15 цэцэрлэг нь цэцэрлэгийн дүрэмд өөрийн онцлогийг тусгаагүй;
- Баянхонгор аймаг: Богд, Баацагаан сумдын цэцэрлэг цэцэрлэгийн дүрмийг боловсруулсан ч батлаагүй, Жинст, Баян-Овоо, Бууцагаан сумын Баянбүрдийн бага цэцэрлэг нь цэцэрлэгийн дүрэмгүй.

СӨБ олгох бодлогыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээг хөтөлбөр, үндсэн чиглэлд бүрэн тусгаж боловсруулаагүй, уялдуулаагүй байна

1.13. УИХ-ын 2015 оны 12 дугаар тогтоолоор “Төрөөс боловсролын талаар баримтлах бодлого /2014-2024 он/-ыг баталсан ч түүнийг хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, төлөвлөгөөг боловсруулаагүй нь Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйл 8.5¹¹-д заасантай нийцээгүй байна.

1.14. Дээрх тогтоолын 2-т “Төрөөс боловсролын талаар баримтлах бодлого”-ын стратегийн зорилтыг Монгол Улсын жил бүрийн эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэх үндсэн чиглэл болон улсын төсөвт тусгаж хэрэгжүүлэх гэж заасан ч Монгол Улсын эдийн засаг нийгмийг 2016, 2017, 2018 онд хөгжүүлэх үндсэн чиглэлд бодлогын баримт бичгийн 3.8¹², 3.18¹³-ыг бүрэн тусгаагүй байна. /дэлгэрэнгүй хавсралт 2-с үзнэ үү/

1.15. Уг бодлогын 5.1-т “Багш бэлтгэх сургалтын байгууллагын хөгжлийг дэмжсэн эрх зүйн орчныг сайжруулж, бүх талын дэмжлэг үзүүлнэ”, 5.3-т “Боловсролын мэргэшсэн удирдах болон бусад ажилтныг хүний нөөцийн төлөвлөлт, бодлоготой уялдуулан сургаж бэлтгэх, дадлагажуулах, тогтвор суурьшилтай ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлнэ” гэж

¹⁰ 39.11. Сургалтын байгууллага нь сургууль хөгжүүлэх сантай байж болох бөгөөд сангийн үлгэрчилсэн дүрмийг боловсролын болон санхүүгийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүд хамтран батална.

¹¹ Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хууль 8.5. Хуульд өөрөөр заагаагүй бол төрийн захиргааны төв байгууллага өөрийн эрхлэх асуудлын хүрээнд төрөөс баримтлах бодлогыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг боловсруулж, батлан хэрэгжүүлнэ.

¹² 3.8 Боловсролын байгууллагад өмчийн хэлбэр харгалзахгүй адил тэгш шаардлага тавьж, хууль тогтоомжийн хүрээнд дэмжлэг үзүүлнэ

¹³ 3.18 Бүх шатны боловсролын байгууллагын үйл ажиллагаанд өөрийн үнэлгээ, дотоод мониторингийн тогтолцоог хөгжүүлнэ

заасныг хэрэгжүүлэх хөтөлбөргүй, зорилтыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээг нарийвчлан төлөвлөөгүй байна.

1.16. УИХ-ын 2016 оны 19 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Монгол Улсын тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал-2030”-ын 1 дэх¹⁴ заалтыг хэрэгжүүлэхдээ I үе шатны¹⁵ хүрээнд зорилгоо хангах арга хэмжээг бүрэн төлөвлөөгүй байна. Тухайлбал,

- “Монгол Улсын тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал-2030”-ын Зорилт 1-т “Хүүхэд бүрийг ... монгол хэл, сэтгэлгээний үндсийг эзэмшүүлнэ” гэсэн зорилтыг хангахуйц арга хэмжээг Засгийн газрын үйл ажиллагааны 2016-2020 оны хөтөлбөр, Монгол Улсын эдийн засаг, нийгмийг 2016, 2017, 2018 онд хөгжүүлэх үндсэн чиглэлд бүрэн тусгаадаагүй.

1.17. УИХ-ын 2016 оны 45 дугаар тогтоолоор баталсан “Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр” болон уг хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх нарийвчилсан төлөвлөгөөний 3.2.2-т “Хүүхэд бүр цэцэрлэгт” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж хот суурин газарт хүүхэд бүр цэцэрлэгт хамрагдах боломжийг бий болгоно” гэсэн зорилтыг хэрэгжүүлэх бие даасан хөтөлбөр боловсруулж батлаагүй, МУЗГ-ын 2016-2020 онд шинээр боловсруулах болон үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлэх үндэсний хөтөлбөрийн жагсаалтад тусгагдаагүй байна.

1.18. Дээрх тогтоолын 2-т “Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт дэвшүүлсэн зорилтыг жил бүрийн төсвийн хүрээний мэдээгдэл, эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэх үндсэн чиглэл, улсын төсөвт тусган хэрэгжүүлэх” гэж заасан ч Монгол Улсын эдийн засаг нийгмийг 2016, 2017, 2018 онд хөгжүүлэх үндсэн чиглэлд зорилтыг хангахуйц арга хэмжээг бүрэн тусгаж төлөвлөөгүй байна. /дэлгэрэнгүй хавсралт 2-с үзнэ үү/ Тухайлбал,

- 3.2.7-д “Цэцэрлэг, сургуулийн орчин гэрэлтүүлэг, гарц, гэрлэн дохио, камер, автомашины хурд сааруулагчтай болгоно”;
- 3.2.9-д “Боловсролын түвшин, чиглэл тус бүрээр үнэлгээний систем, шалгуур, аргачлалыг хянан сайжруулж үйлчилгээний чанар, үр дүнг эцэг, эх, суралцагчдын оролцоотой үнэлэх боломжтой болгоно”;
- 3.2.15-д “Сургалтын хөтөлбөр, төлөвлөгөөнд хүүхдийг хүнлэг, эх оронч, үндэсний ухамсар, бахархалтай иргэн болж төлөвшүүлэхэд чиглэсэн мэдлэг, хүмүүжил олгох агуулгыг тусган хэрэгжүүлнэ”;
- 3.2.3-д “Анги дүүргэлт хэт өндөртэй сургууль, цэцэрлэгийн ачааллыг бууруулж, 3 ээлжтэй сургуулийг 2 ээлжид шилжүүлнэ” заасан зорилтыг хангах хүрээнд СӨБ олгох, үйлчилгээ үзүүлэх хүрээнд цэцэрлэгийн ачааллыг бууруулах арга хэмжээ тусгаадаагүй.

1.19. БСШУСЯ нь 2016-2018 онд боловсролын мастер төлөвлөгөөгүй ажилласан бөгөөд Монголын Боловсролыг 2006-2015 онд хөгжүүлэх Мастер төлөвлөгөөний хэрэгжилтэд тус яамны зүгээс үнэлгээ хийсэн гэх боловч баримтаар нотлогдохгүй байна.

1.20. МУЗГ-ын 2016 оны “Зарим яамдын үйл ажиллагааны стратеги, бүтцийн өөрчлөлтийн хөтөлбөр батлах” тухай 91 дүгээр тогтоол¹⁶, МУЗГ-ын 2017 оны “Боловсрол соёл, шинжлэх ухаан, спортын яамны үйл ажиллагааны стратеги, бүтцийн өөрчлөлтийн хөтөлбөр” тухай 267 дугаар тогтоолоор СӨБ-ын бодлогын газрын үйл ажиллагааны тэргүүлэх чиглэл, стратегийн зорилт, гол зорилт, гүйцэтгэх үндсэн үүрэг, чиг үүргийг тодорхойлж өгсөн байна. Үүнд:

- **Үйл ажиллагааны тэргүүлэх чиглэл:** СӨБ-ын сургалтын чанарыг дээшлүүлэх, өрсөлдөх чадвартай хүний нөөц бэлтгэх, багш бэлтгэх тогтолцоог хөгжүүлэх;
- **Үйл ажиллагааны стратегийн зорилт:** Боловсролын хөгжлийн бодлогын шинжилгээ хийх, хууль тогтоомжийн төсөл, бодлого, хөтөлбөрийн хувилбар боловсруулах, бодлогын удирдамжаар хангах;
- **Үйл ажиллагааны гол зорилт:** СӨБ-ын хөгжлийн чиг хандлагыг тодорхойлох, бодлогын шинжилгээ хийх, хууль тогтоомжийн төсөл, бодлого, хөтөлбөрийн хувилбар боловсруулах, сургалтын агуулга, арга зүй, үнэлгээ, сургалтын хэрэгслэгдэхүүнийг боловсронгуй болгох, салбарын удирдлага, зохион байгуулалтыг сайжруулж, хүний нөөцийг хөгжүүлэх, бодлогын хэрэгжилтийг хангахад зөвлөгөө, бүх талын дэмжлэг үзүүлэх, бодлогын удирдамжаар хангах.

¹⁴ “Монгол Улсын тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлалыг дунд хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичиг, Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөр, Эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэх үндсэн чиглэл, улсын төсөвт тусган үе шаттайгаар хэрэгжүүлэх”

¹⁵ I үе шат (2016-2020): СӨБ-ын тогтолцооны төрөл хэлбэрийг өргөтгөж, хүртээмж, чанарыг сайжруулан СӨБ-ын үйлчилгээнд сургуулийн өмнөх насны нийт хүүхдийн 70 хувийг хамруулах нөхцөл бүрдүүлэх.

¹⁶ МУЗГ-ын 2017 оны 267 дугаар тогтоолоор хүчингүй болгосон

1.21. Гэтэл СӨБ-ын бодлогын газрын 2017 оны¹⁷ үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд нэгжийн үйл ажиллагааны тэргүүлэх чиглэл¹⁸, стратегийн зорилтод¹⁹ тусгасан гол зорилтыг хангахуйц арга хэмжээг бүрэн төлөвлөөгүй, бага дунд боловсролыг хөгжүүлэх чиглэлд түлхүү хандуулсан байна. /дэлгэрэнгүй хавсралт 3-с үзнэ үү / Тухайлбал,

- Бага, дунд боловсролын суралцагчийн үнэлгээний журмыг шинэчлэн боловсруулна /2017 он/
- Бага боловсролын түвшинд сурлагын амжилтад нөлөөлж буй хүчин зүйлсийн судалгаа хийнэ. /2017 он/

1.22. Зарим аймгийн Засаг даргын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны мөрийн хөтөлбөр, салбарын яамтай байгуулсан гэрээнд МУЗГ-ын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 3.2.2²⁰, 3.2.3²¹, 3.2.7²²-т заасан арга хэмжээг бүрэн тусгаж төлөвлөөгүй, уялдуулаагүй байна. Тухайлбал,

- Дундговь аймаг - Бүх сумдад гэр цэцэрлэг, зайны болон зуны сургалт, ээлжийн бүлэг ажиллуулж малчдын хүүхдийг, 5 настай хүүхдийг цэцэрлэгт бүрэн хамруулах, багш нарыг мэргэжил дээшлүүлэх сургалтад хамруулах бодлого, чиглэлтэй холбоотой асуудлыг тусгаагүй;
- Сүхбаатар аймаг - СӨБ-ын байгууллагын зорилго, зорилтыг хэрэгжих боломжтой, тодорхой, хэмжигдэхүйц шалгуур үзүүлэлтээр дэвшүүлээгүй, хөтөлбөрийг МУЗГ, салбар яамдын бодлого, чиг үүрэгтэй уялдуулж чадаагүй;
- Булган аймаг - Цэцэрлэгийн орчны гэрэлтүүлэг, гарц, гэрлэн дохио, камержуулалтын талаар авах хөрөнгө оруулалтын арга хэмжээ тусгаагаагүй;
- Баян-өлгий аймаг - "Цэцэрлэгийн орчин гэрэлтүүлэг, гарц, гэрлэн дохио, камер, автомашины хурд сааруулагчтай болгоно" гэсэн арга хэмжээг төлөвлөөгүй байна.

Яамны газар, нэгжүүдийн чиг үүрэгт боловсролын салбарын нэгдсэн бодлого, стратеги, хөтөлбөрийг боловсруулах, бодлогын удирдамжаар хангах, зохицуулах чиг үүрэг тусгаагаагүй байна

Боловсролын салбарын мэдээллийн технологи хариуцсан нэгжийг бий болгох шаардлагатай байна

1.23. Боловсролын тухай хуулийн 27 дугаар зүйлийн 27.1-т "Боловсролын удирдлага нь боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв болон орон нутгийн байгууллага²³, засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн удирдлага²⁴, боловсролын байгууллагын²⁵ болон түүний өөрийн удирдлагаас²⁶ бүрдэнэ" гэж заасан байна.

¹⁷ Сургуулийн өмнөх, бага боловсролын хэлтэс нэртэй 2017 оны 1 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс 12 дугаар сарын 31-нд хийх үйл ажиллагааны төлөвлөгөө

¹⁸ СӨБ-ын сургалтын чанарыг дээшлүүлэх, өрсөлдөх чадвартай хүний нөөц бэлтгэх, багш бэлтгэх тогтолцоог хөгжүүлэх;

¹⁹ Боловсролын хөгжлийн бодлогын шинжилгээ хийх, хууль тогтоомжийн төсөл, бодлого, хөтөлбөрийн хувилбар боловсруулах, бодлогын удирдамжаар хангах;

²⁰ "Хүүхэд бүр цэцэрлэгт" хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж хот суурин газарт хүүхэд бүр цэцэрлэгт хамрагдах боломжийг бий болгоно."

²¹ "Анги дүүргэлт хэт өндөртэй сургууль, цэцэрлэгийн ачааллыг бууруулж, 3 ээлжтэй сургуулийг 2 ээлжид шилжүүлнэ."

²² "Цэцэрлэг, сургуулийн орчин гэрэлтүүлэг, гарц, гэрлэн дохио, камер, автомашины хурд сааруулагчтай болгоно."

²³ Боловсролын тухай хуулийн 27.2 Боловсролын асуудал эрхэлсэн орон нутгийн байгууллага нь аймаг, нийслэлд боловсролын газар, нийслэлийн дүүрэгт боловсролын хэлтэс байна.

²⁴ Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 7.1.1 аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн ИТХ, 7.1.2 баг, хорооны иргэдийн Нийтийн хурал 7.1.3 Энэ хуулийн 7.1.1, 7.1.2-т заасан Хурлын хуралдааны чөлөө цагт тэдгээрийн Тэргүүлэгчид 7.1.4 аймаг, хорооны нийслэл, сум, дүүрэг, баг, хорооны Засаг дарга

²⁵ Боловсролын тухай хуулийн 33 дугаар зүйл Боловсролын сургалтын байгууллагын удирдлага: 33.1.Өмчийн бүх хэлбэрийн боловсролын сургалтын байгууллагыг үүсгэн байгуулагч буюу түүний эрх олгосон этгээдийн томилсон захирал, эрхлэгч удирдана.

²⁶ Боловсролын тухай хуулийн 34 дүгээр зүйл Боловсролын сургалтын байгууллагын өөрийн удирдлага 34.1.Боловсролын сургалтын байгууллагын өөрийн удирдлагыг ... цэцэрлэгийн зөвлөл, ... хэрэгжүүлнэ.

Дүрслэл 1. Сургуулийн өмнөх боловсролын удирдлагын үндсэн чиг үүргийн хуваарилалт

Засгийн газар	1 хүүхдэд ногдох хувьсах зардлын нормативыг батлах, - багш ажилтнуудад олгох нэмэгдэл цалин, үр дүнгийн урамшууллын хэмжээ, олгох журмыг батлах - Хоолны зардлын улсын төсвөөс санхүүжүүлэх хувь, хэмжээг тогтоох,
Салбарын яам	- СӨБ-ын цөм хөтөлбөр, сургалтын бодлого, харьяа байгууллагын бүтэц, дүрэм, СӨБ-ын үйлчилгээнд мөрдөх үлгэрчилсэн дүрэм, журам, стандарт, норм норматив, ёс зүйн дүрэм, нийтлэг шаардлага, ажлын байрны үлгэрчилсэн тодорхойлолт зэргийг дангаараа эсхүл бусад яамтай хамтран батлах, - боловсролын хөгжлийн ойрын болон хэтийн төлөвлөгөөг боловсруулж, хэрэгжүүлэх - Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг улсын хэмжээнд зохион байгуулах,
Аймаг, нийслэлийн ИТХ	Аймаг, нийслэлд шинээр барих сургууль, цэцэрлэгийн урт хугацааны төлөвлөлтийг газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөө, хотын хөгжлийн хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөнд тусгаж, эзэмшил, ашиглалтын эдэлбэр газрыг шаардлагад нийцсэн талбайн хэмжээний дагуу нөөцөд авах шийдвэр гаргах
Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга	- Боловсролын сургалтын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох - орон нутгийн өмчийн боловсролын сургалтын байгууллага байгуулах, өөрчлөх, татан буулгах, эрхлэгчийг томилох, төлөөлөх - Зориулалтын барилга байгууламжаар хангах, боловсролын байгууллагад дэмжлэг үзүүлэх, хичээлийн байр, сургалтын техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, ном, сурах бичгээр хангах ажлыг зохион байгуулах
Сум, дүүргийн Засаг дарга	- боловсролын тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах; - хүүхдэд сургуулийн өмнөх боловсрол эзэмшүүлэх ажлыг захиргааны удирдлагаар хангах; - төрийн бус өмчийн боловсролын сургалтын байгууллагад хууль тогтоомжид заасан дэмжлэг, тусалцаа үзүүлэх;
Боловсролын газар, хэлтэс	- боловсролын тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг орон нутгийн хэмжээнд зохион байгуулах; - тухайн нутаг дэвсгэрийн цэцэрлэгт удирдлагын болон мэргэжлийн тусалцаа үзүүлэх, - боловсролын байгууллагын үйл ажиллагаанд хяналт тавих, хяналт-шинжилгээ хийх; - тайлан, мэдээ, мэдээллийг хууль тогтоомжид заасан журмын дагуу холбогдох байгууллагад гаргаж өгөх; - орон нутгийн өмчийн цэцэрлэгийн хамран сургах тойрог тогтоох; - багш, ажилтны мэргэжлийн тасралтгүй хөгжлийг хангах.
Цэцэрлэгийн зөвлөл	- цэцэрлэгийн хөгжлийн бодлого, хөтөлбөр, төлөвлөгөө, дүрэм, журам батлах, - дэг журам, дотоод зохион байгуулалтын хэлбэрийг тодорхойлох; - үйл ажиллагааны тайлан хэлэлцэх, үнэлэлт, дүгнэлт өгөх; - эрхлэгчийн үйл ажиллагаанд хөндлөнгийн хяналт тавих, дэмжлэг үзүүлэх; - сургалтын төлбөрийн хэмжээг зохих журмын дагуу тогтоох. - цэцэрлэгийн хөрөнгө оруулалт, төсвийн төлөвлөлтөд санал өгөх, - батлагдсан төсөв, сангийн зарцуулалтад хяналт тавих, төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн тайланд хийсэн аудитын дүгнэлттэй танилцах, мэдээлэх
Цэцэрлэгийн эрхлэгч	- боловсролын талаархи төрийн бодлого, хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах, хяналт тавих, биелэлтийг дүгнэх, тайлагнах; - цэцэрлэгийг хөгжүүлэх хөтөлбөр, төлөвлөгөө боловсруулах, хэрэгжүүлэх; - багш, ажилтныг сонгон авч ажиллуулах, өөрчлөх, чөлөөлөх; - төсөв, санхүүгийн үйл ажиллагааг төлөвлөх, төсөв хөрөнгийг зориулалтын дагуу үр ашигтай зарцуулах; - санхүү, нягтлан бодох бүртгэл, статистикийн мэдээ, тайланг хууль тогтоомжийн дагуу хугацаанд нь гаргах - стандарт, норм, норматив, багшийн ёс зүйн дүрмийг дагаж мөрдүүлэх ажлыг зохион байгуулах.

Эх сурвалж: Боловсролын тухай хууль, Сургуулийн өмнөх боловсролын тухай хууль

1.24. МУЗГ, салбарын яам, аймаг, нийслэлийн ИТХ, Засаг дарга, Боловсролын газар, хэлтэс болон цэцэрлэгийн СӨБ олгохтой холбоотой үндсэн чиг үүргийг Боловсролын тухай хууль, Сургуулийн өмнөх боловсролын тухай хуульд дээрх байдлаар тодорхойлсон байна.

1.25. Гэвч аймаг, нийслэл дэх Төрийн аудитын байгууллагуудын зүгээс тухайн орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж буй цэцэрлэгийн үйл ажиллагаатай танилцахад цэцэрлэгийн зөвлөл байгуулагдаагүй, үйл ажиллагаа жигдрээгүй байдал түгээмэл ажиглагдаж байгаа нь хуулиар тодорхойлсон чиг үүрэг бүрэн хэрэгжихгүй байгааг харуулж байна. Тухайлбал,

- Нийслэлд үйл ажиллагаа явуулж буй төрийн өмчийн цэцэрлэгүүдийн хувьд тухайн шатны дүүргийн Засаг дарга төрийг төлөөлөх гишүүдийг томилоогүй, хувийн цэцэрлэгүүдийн хувьд хууль тогтоомжийн хэрэгжилт хангалтгүй зэргээс түүвэрт хамрагдсан 100 цэцэрлэгийн 23 хувьд цэцэрлэгийн зөвлөл байгуулагдаагүй;
- Хөвсгөл, Говь-сүмбэр дахь Төрийн аудитын байгууллагаас тухайн аймагт үйл ажиллагаа явуулж буй цэцэрлэгүүдийн цэцэрлэгийн зөвлөлийн үйл ажиллагааг тогтмолжуулах зөвлөмж өгсөн байна

1.26. Боловсролын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.1-т заасан СӨБ-ын сургалтын байгууллага нь цэцэрлэг, цэцэрлэг-бага сургуулийн цогцолбор байхаар заасан хэдий ч цогцолборын бүтэц, түүний удирдлагын талаар тодорхой зохицуулалтгүй, улсын хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж буй 3 цэцэрлэг-бага сургуулийн цогцолбор нэгдсэн удирдлагагүй сургуулийн захирал, цэцэрлэгийн эрхлэгчтэйгээр үйл ажиллагаа явуулж байна.

Газар, нэгжүүдийн чиг үүрэгт нэгдсэн бодлого, стратеги, хөтөлбөрийг боловсруулах, бодлогын удирдамжаар хангах, зохицуулах чиг үүрэг тусгагдаагүй байна

1.27. МУЗГ-ын 2016 оны 3 дугаар тогтоол, 2018 оны 58, 370 дугаар тогтоолоор яамдын зохион байгуулалтын бүтцийг батлахдаа БСШУСЯ нь СӨБ, ерөнхий боловсрол, дээд боловсролын бодлогын газруудтай, бусад яамдын хувьд нэгдсэн бодлого төлөвлөлтийн газартай байхаар баталсан байна.

1.28. Гэвч МУЗГ-ын 2016 оны 91 дүгээр тогтоолоор баталсан “БСШУСЯ-ны үйл ажиллагааны стратеги, бүтцийн өөрчлөлтийн хөтөлбөр” нь яамны бүтэцтэй нийцээгүй байсан бөгөөд МУЗГ-ын 2017 оны 267 дугаар тогтоолоор шинэчлэн баталсан үйл ажиллагааны стратеги, бүтцийн өөрчлөлтийн хөтөлбөрт боловсролын талаарх нэгдсэн бодлого, стратеги, хөтөлбөрийг боловсруулах, бодлогын удирдамжаар хангах, зохицуулах чиг үүрэг тусгагдаагүй байна.

1.29. БСШУСЯ нь 2013-2019 онд боловсролын салбарт мэдээллийн дэвшилтэт технологийг нэвтрүүлж, мэдээллийн сан бий болгох БУМС-ийг улсын төсвийн нийт 5.1 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтээр хөгжүүлж эхэлсэн бөгөөд 2018-2019 оны хичээлийн жилээс цэцэрлэгийн үйлчилгээнд хамрагдаж буй хүүхдийг бодит регистрийн дугаарт үндэслэн улсын хэмжээнд давхцалгүйгээр бүртгэхэд ашиглаж эхэлсэн байна.

1.30. Уг систем нь СӨБ, ерөнхий боловсрол, их дээд боловсролын нэгдсэн мэдээллийн сан үүсгэх, сургалтын байгууллагын хүний нөөц, суралцагчдын бүртгэл, статистик тайлан боловсруулалт, шилжилт хөдөлгөөн, боловсролын бичиг баримтын лавлагаа зэрэг үйл ажиллагааг явуулах боломж олгож байгаа ч системийн хөгжүүлэлт, нэвтрүүлэлт, зүгшрүүлэлт зэргийг 9-25 иргэн 1 жилийн хугацаатай зөвлөх үйлчилгээний гэрээгээр гүйцэтгэж иржээ.

1.31. МУЗГ-ын 2016 оны 3 дугаар тогтоолоор баталсан БСШУСЯ-ны зохион байгуулалтын бүтцэд Мэдээллийн технологи, статистикийн хэлтэстэй байхаар тусгагдсан ч Бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газар, Шинжлэх ухаан, технологийн бодлого, зохицуулалтын газар тус бүр 1 мэргэжилтэнтэй ажиллаж байсан төдийгүй МУЗГ-ын 2017 оны 206 дугаар тогтоолоор баталсан БСШУСЯ-ны зохион байгуулалтын шинэчилсэн бүтцэд Мэдээллийн технологи, статистикийн хэлтэсгүй байхаар тусгажээ.

1.32. МУЗГ-ын 2019 оны 161 дүгээр тогтоолоор Мэдээллийн технологи, статистикийн хэлтэстэй байхаар баталсан боловч өнөөдрийг хүртэл хүний нөөц бүрэн бүрдээгүй, 4 орон тоо бүхий тус хэлтэс мэргэжлийн программистын хүрэлцээ, санхүүгийн нөөц, статусын хувьд боловсролын мэдээллийн нэгдсэн системийн боловсруулалт, хөгжүүлэлт, хэвийн үйл ажиллагааг хариуцах боломжгүй байна.

- Уг системийг хөгжүүлэхтэй холбоотойгоор АХБ, улсын төсвийн хөрөнгөөр 2012-2016 онд 4.3 тэрбум төгрөгийн сервер, тоног төхөөрөмж худалдан авсан боловч сүүлийн жилүүдэд төхөөрөмжийг шинэчлэх, мэргэжлийн байгууллагаар байнгын засвар үйлчилгээ хийлгэх хөрөнгө батлагдаагүйгээс өнөөдөр нөөц сервергүй ажиллаж, системийн хэвийн үйл ажиллагаа алдагдах, гаднын халдлагад өртөх, хэрэглэгчдийн мэдээлэл алдагдах эрсдэлтэй байна.

1.33. Иймд БУМС, мэдээллийн сан, бүх шатны боловсролын байгууллагуудыг хамарсан нэгдсэн сүлжээний хөгжүүлэлт, сайжруулалт, ашиглалт, аюулгүй, найдвартай, тогтвортой байдлыг хариуцан ажиллах чиг үүрэгтэй, мэдээллийн технологийн мэргэшсэн мэргэжилтнүүд тогтвор суурьшилтай ажиллах боломж бүхий бүтцийг бий болгох шаардлагатай байна.

Яамны аппаратын хүний нөөцийн шилжилт хөдөлгөөн их, газрын даргаар үүрэг гүйцэтгэгч ажиллах явдал нийтлэг байна

1.34. Аудитын хамрах хугацаанд салбарын сайд 3 удаа солигдсон, яамны газар хэлтсийн дарга нар /2016 онд 6 газар, 7 хэлтэс, 2017 онд 7 газар, 1 хэлтэс, 2018 онд 8 газар, 3 хэлтэс/ үүрэг гүйцэтгэгчээр ажиллаж байсан, Сургуулийн өмнөх, бага боловсролын хэлтэс 2016 онд 3

орон тоотой, СӨББГ 2017-2018 онд 5-6 орон тоотой, нэгжийн дарга, мэргэжилтнүүд тогтвор суурьшил муутай ажиллаж иржээ. /Дэлгэрэнгүйг Хавсралт 4-с үзнэ үү/

1.35. Төрийн албаны зөвлөлийн 2018 оны 78 дугаар тогтоолоор тус яаманд хяналт, шалгалт хийсэн дүнг үндэслэн “хүний нөөцийн бодлогыг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаанд Төрийн албаны тухай хууль тогтоомжийг баримтлахгүй байна” гэж дүгнэсэн бөгөөд Төрийн албаны тухай хууль, “Төрийн жинхэнэ удирдах албан тушаалд томилогдох ажилтныг сонгон шалгаруулах журам”-ыг зөрчиж томилогдсон нийт 21 албан тушаалтныг хууль тогтоомжид нийцүүлэн сонгон шалгаруулалтаар нөхөхийг даалгасан боловч 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар бүрэн биелүүлээгүй байна. Тухайлбал,

- Сул ажлын байрны нээлттэй сонгон шалгаруулалт зохион байгуулах – Дээд боловсролын бодлогын газрын дарга, СӨББГ-ын дарга, Соёл урлагийн бодлогын газрын дарга, Олон улсын төсөл хөтөлбөр гадаад хамтын ажиллагааны газрын дарга;
- Сул ажлын байрны “дүгнэлт гаргуулах сонгон шалгаруулалт”-аар нөхөх – СХОГ-ын дарга, Төрийн захиргааны удирдлагын газрын дарга;
- Төрийн албанд анх орох иргэний мэргэшлийн шалгалт өгөөгүй нийт 15 албан хаагч.

1.36. НБГ-ын СӨБ хариуцсан мэргэжилтэн нь орон нутаг дахь БСУГ-ын СӨБ хариуцсан мэргэжилтнээс 3-5 дахин олон цэцэрлэг хариуцан ажиллаж байгаагаас хууль тогтоомжид заасан чиг үүрэг бүрэн хэрэгжихгүй байх эрсдэлтэй байна. Тухайлбал,

- Аймгийн БСУГ-ын СӨБ хариуцсан мэргэжилтэн дунджаар 35 цэцэрлэг хариуцаж байхад нийслэлийн БГД, БЗД, СХД-ийн 1 мэргэжилтэн 108-192 цэцэрлэг хариуцаж байна;
- Нийслэлийн хэмжээний бүх цэцэрлэгүүдийн хүүхдийн хоолны үйлдвэрлэл, эрүүл мэндийн үйлчилгээ, эрүүл ахуй аюулгүй байдал зэргийг НБГ-т эрүүл ахуй, аюулгүй байдлын хяналт шинжилгээ, үнэлгээ хариуцсан 1 мэргэжилтэн хариуцаж байна.

1.37. Боловсролын тухай хуульд 2018 оны 6 дугаар сарын 21-ний өдөр оруулсан нэмэлт өөрчлөлтөөр сум, дүүргийн Засаг даргад цэцэрлэгийн эрхлэгчийг томилох, чөлөөлөх эрх олгосон бөгөөд уг нэмэлт, өөрчлөлтийг 2020 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс дагаж мөрдөхөөр байна.

1.38. Зарим аймгийн БСУГ нь байгууллагын ажиллах журмыг боловсруулж батлуулаагүй, хуульд заасан чиг үүргийг ажилтны ажлын байрны тодорхойлолтод бүрэн тусгаагүй, СӨБ хариуцсан мэргэжилтэнгүй байгаа зэргээс тухайн орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж буй цэцэрлэгүүдийг мэргэжлийн арга зүй, удирдлагаар хангах, ажлын үр дүнд дүн шинжилгээ хийх, ажлын гүйцэтгэл, ур чадварыг сайжруулах арга хэмжээ авах, дотоод хяналт хэрэгжүүлэх чиг үүргүүд бүрэн хэрэгжихгүй байх эрсдэлтэй байна. Тухайлбал,

- Дундговь, Дорноговь аймгийн БСУГ нь Боловсролын тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.4²⁷-д заасны дагуу БСШУС-ын 2013 оны А/315 тоот тушаалаар батлагдсан “Аймаг, нийслэлийн Боловсролын газрын үлгэрчилсэн журам”-д нийцүүлэн байгууллагын ажиллах журмыг боловсруулж батлуулаагүй;
- Дорноговь аймгийн БСУГ-ын ажилтнуудын ажлын байрны тодорхойлолтод Боловсролын тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28^{1.1.6}²⁸, 28^{1.1.7}²⁹-д заасан чиг үүрэг тусгагдаагүй. СӨБ хариуцсан мэргэжилтэн 2019 оны 2 дугаар сард чөлөөлөгдсөн боловч Төрийн албаны салбар зөвлөлийн нөөцөд тухайн албан тушаалд тохирох боловсон хүчин бүртгэгдээгүй тул 2019 оны 3 дугаар сараас цэцэрлэгийн арга зүйч гэрээгээр давхар гүйцэтгэж байна;
- Өмнөговь аймгийн БСУГ нь 2018 оны 9 дүгээр сараас хойш СӨБ хариуцсан мэргэжилтэнгүй байсан бөгөөд 2019 оны 9 дүгээр сард албан тушаалын тодорхойлолтыг боловсруулан Төрийн албаны зөвлөлд батлуулахаар хүргүүлж, мэргэжилтэн томилогдсон;
- Говь-сүмбэр аймгийн БСУГ-ын СӨБ хариуцсан мэргэжилтэн нь 2018 онд солигдсон, одоо ажиллаж буй мэргэжилтэн нь төрийн албаны шалгалтад тэнцээгүй, жинхлэн томилогдоогүй;
- Баян-Өлгий, Баянхонгор, Дундговь, Сүхбаатар аймгуудын БСУГ төсвийн мэргэжилтэнгүй ажиллаж байна.

Санхүүжилтийн үйл ажиллагаа Төсвийн тухай хуульд заасны дагуу явагдаж байна

1.39. Орон нутгийн боловсролын байгууллагын төсөв нь Боловсролын тухай хуулийн 40 дүгээр зүйлийн 40.1³⁰ болон Төсвийн тухай хуулийн 61 дүгээр зүйлийн 61.2³¹-т заасны дагуу

²⁷ Боловсролын тухай хуулийн 16.4.Боловсролын эрдэм шинжилгээ, арга зүйн байгууллагын бүтэц, дүрэм болон аймаг, нийслэлийн боловсролын газрын ажиллах журмыг боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага батална.

²⁸ Боловсролын тухай хуулийн 28^{1.1.6} орон нутгийн өмчийн цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургуулийн хамран сургах тойрог тогтоох;

²⁹ Боловсролын тухай хуулийн 28^{1.1.7} орон нутгийн өмчийн ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэгийн захирал, эрхлэгчийг сонгон шалгаруулах ажлыг зохион байгуулах;

³⁰ Боловсролын тухай хуулийн 40.1.Төрийн өмчийн боловсролын сургалтын байгууллагыг тогтмол болон нормативд зардлаар санхүүжүүлнэ.

³¹ Төсвийн тухай хуулийн 61.2.Энэ хуулийн 61.1-д заасан төлөөлөн хэрэгжүүлэх чиг үүргийг энэ хуулийн 39 дүгээр зүйлд заасан гэрээний үндсэн дээр улсын төсвөөс олгох тусгай зориулалтын шилжүүлгээр санхүүжүүлнэ.

тусгай зориулалтын шилжүүлэг хэлбэрээр салбарын ТЕЗ-ийн багцад батлагдан, аймаг, нийслэлд хуваарилагдаж байна. Аймаг, нийслэлийн ИТХ нь тусгай зориулалтын шилжүүлгийг орон нутгийн төсвийн бүрэлдэхүүн хэсэг болгон баталдаг бөгөөд санхүүжилт Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлд заасан цаглабарын дагуу хэрэгжиж байна.

Дүрслэл 2. Төсвийн цаглабар

1.40. СӨБ-ын үйлчилгээ авч буй нэг хүүхдэд ногдох зардлыг нийт хүүхдийн тоонд үржүүлэх зарчмаар СӨБ-ын боловсролын байгууллагын төсвийг төлөвлөж, хуваарилдаг бөгөөд нэг суралцагчид ногдох хувьсах зардлын дундаж норматив, түүний бүрэлдэхүүнийг МУЗГ жил бүр шинэчлэн тогтоохоор Боловсролын тухай хуулийн 40 дүгээр зүйлийн 40.3³²-т заасан байна.

1.41. Төрийн өмчийн цэцэрлэгийн тогтмол зардал, хүүхдийн хоолны зардлын тодорхой хувь³³, төрийн болон хувийн цэцэрлэгт хамрагдаж байгаа нэг суралцагчид ногдох хувьсах зардлыг улсын төсвөөс санхүүжүүлж иржээ.

1.42. Орон нутгийн өмчийн ашиглалтыг сайжруулах, санхүүгийн үр ашгийг нэмэгдүүлэх, төсвийн төвлөрлийг бууруулж, орон нутгийн төсвийн эрх мэдлийг нэмэгдүүлэх зорилгоор тусгай зориулалтаар санхүүждэг орон нутгийн цэцэрлэг, ЕБС-ийн тогтмол зардлыг орон нутгийн төсвөөс санхүүжүүлэх зохицуулалтыг³⁴ 2018 оны 11 дүгээр сарын 02-ны өдрийн нэмэлт өөрчлөлтөөр Боловсролын тухай хуульд оруулсан байна.

1.43. БСШУСС нь Төсвийн тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлд заасан МУЗГ-ын зарим чиг үүргийг орон нутагт төлөөлөн хэрэгжүүлэх гэрээг Аймаг, нийслэлийн Засаг даргатай улсын төсөв батлагдсанаас хойш ажлын 14 өдрийн дотор байгуулан ажиллаж байна.

³² Боловсролын тухай хуулийн 40.3.Сургуулийн өмнөх болон бага, дунд, мэргэжлийн боловсрол эзэмшүүлэхэд нэг суралцагчид ногдох хувьсах зардлын дундаж норматив, түүний бүрэлдэхүүн, аймгийн төвөөс бусад сум, тосгон, багийн сургуульд бага, суурь, бүрэн дунд боловсрол эзэмшүүлэхэд нэг суралцагчид ногдох хувьсах зардлын хүүхдийн тооноос хамаарсан өсөн нэмэгдэх итгэлцүүрийг Засгийн газар жил бүр шинэчлэн тогтооно.

³³ Төмөр замын харьяа цэцэрлэг эцэг эхчүүдээс хүүхдийн хоолны мөнгөний тодорхой хувийг гаргуулдаг

³⁴ Боловсролын тухай хуулийн 40.2.Төрийн өмчит ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургуулийн дотуур байрын тогтмол зардлыг орон нутгийн төсвөөс, ...цэцэрлэгийн байршлыг харгалзан хүүхдийн хоолны зардлын тодорхой хувь, өмчийн хэлбэр харгалзахгүйгээр ашгийн болон ашгийн төлөө бус цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургуулийн албан болон албан бус сургалтад хамрагдаж байгаа нэг суралцагчид ногдох хувьсах зардлыг улсын төсвөөс тус тус санхүүжүүлнэ.

1.44. Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нь Төсвийн тухай 15 дугаар зүйлийн 15.2³⁵, 22 дугаар зүйлийн 22.6.6³⁶, 42 дугаар зүйлийн 42.2.2³⁷-д заасны дагуу батлагдсан төсвийг төсвийн шууд захирагч бүрээр батлах, түүнд хамаарах төсвийн шууд захирагчдын төсөвт зохицуулалт хийх эрхтэй бөгөөд Сангийн сайдын тушаалаар баталсан сар, улирлын төсвийн хуваарийн хүрээнд цэцэрлэгүүдийн сар, улирлын хуваарийг баталж, аймгийн ЗДТГ-ын СТСХ-ээс санхүүжилтийн эрхийг олгож байна.

1.45. Сангийн сайдын 2012 оны 244 дүгээр тушаалаар баталсан “Орон нутгийн төсвийн төсөл боловсруулах журам”-ын 7.5.3.г³⁸-д заасны дагуу зарим аймаг тусгай зориулалтын шилжүүлгийн хэмжээг сумын дүнгээр тусгаж, сумын засаг дарга цэцэрлэг тус бүрийн төсвийг баталж, төсвийн зохицуулалт хийж байгаа нь Төсвийн тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.6.6-д заасантай нийцээгүй төдийгүй БСУГ-ын зүгээс жилийн эцсийн санхүүгийн болон төсвийн гүйцэтгэлийн тайланд хяналт тавьж, дүн шинжилгээ хийх, үр дүнг тооцох боломжгүйд хүргэж байна. Тухайлбал,

- Дорнод аймгийн Хэрлэн сумын ИТХ нь цэцэрлэгүүдийн санхүүжилтийг байгууллага бүрээр хуваарилан баталж, Засаг дарга төсвийн зохицуулалт хийж, цэцэрлэгүүдийн төсвийн гүйцэтгэлийг хянаж, сар бүрийн санхүүжилтийг олгож байгаагаас аймгийн БСУГ нь төсвийн гүйцэтгэлд хяналт тавих боломжгүйд хүрч байна.

³⁵ Төсвийн тухай хуулийн 15.2.Энэ хуулийн 39.1-д заасан гэрээгээр тусгай зориулалтын шилжүүлэг хүлээн авсан төсвийн төвлөрүүлэн захирагч нь аймаг, нийслэлийн Засаг дарга байна.

³⁶ Төсвийн тухай хуулийн 22.6.6.төсвийн төвлөрүүлэн захирагч нь өөрийн батлагдсан төсвийг төсвийн шууд захирагч бүрээр, энэ хуулийн 22.2.3-22.2.6-д заасан ангиллаар, хүрэх үр дүнгийн хамт батлах;

³⁷ Төсвийн тухай хуулийн 42.2.Төсвийн захирагч төсөвтөө дараах байдлаар зохицуулалт хийж болно: 42.2.2.төсвийн төвлөрүүлэн захирагч нь түүнд хамаарах төсвийн шууд захирагчдын төсөв хооронд;

³⁸ Орон нутгийн төсвийн төсөл боловсруулах журмын 7.5.3.г/ аймаг, нийслэлийн төсвөөс сум, дүүргийн төсөвт олгох тусгай зориулалтын шилжүүлгийн хэмжээг зориулалтын чиг үүрэг, сум, дүүрэг тус бүрээр;

БҮЛЭГ 2. ХАМРАН СУРГАЛТ НЭМЭГДЭЖ БАЙГАА Ч НЭГ АНГИД БАЙХ ХҮҮХДИЙН ТОО ХҮЧИН ЧАДЛААС 2 ДАХИН ХЭТЭРСЭН, СУРГАЛТЫН ЧАНАРЫГ ҮНЭЛЖ ДҮГНЭХ БОЛОМЖ БҮРДЭЭГҮЙ, БОДЛОГЫН ХЭРЭГЖИЛТЭД ҮР НӨЛӨӨТЭЙ ХЯНАЛТ ХЭРЭГЖЭЭГҮЙ БАЙНА

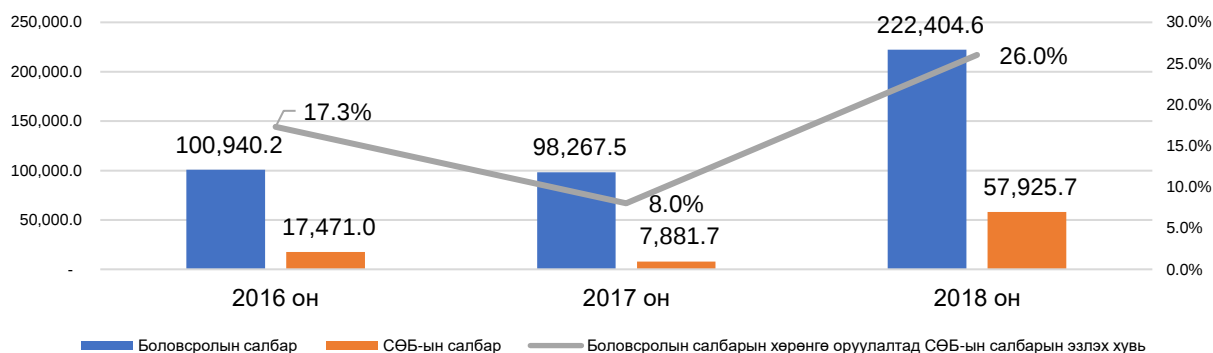
СӨБ-ын байгууллагыг шинээр барих, өргөтгөх, засварлах дунд хугацааны бодлого, төлөвлөлтгүй байна

2.1. УИХ-ын 2016 оны 121 дүгээр тогтоолоор баталсан МУЗГ-ын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөнд СӨБ-ын хүртээмжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор дараах арга хэмжээг төлөвлөжээ.

- 3.2.2.1-т “Цэцэрлэг барих төр, орон нутгийн болон олон улсын тусламжийн хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх” арга хэмжээг хэрэгжүүлж, СӨБ-д хамрагдаагүй хүүхдийн тоог 2017 онд 7 хувь, 2018 онд 29 хувиар бууруулах;
- 3.2.3-т “Анги дүүргэлт хэт өндөртэй цэцэрлэгийн ачааллыг бууруулах” зорилтын хүрээнд “цэцэрлэгийн эрэлт, хэрэгцээ өндөр байгаа хот сууринд хөрөнгө оруулалтыг төвлөрүүлж, цэцэрлэгийн барилга шинээр барих, өргөтгөх, засварлах дунд хугацааны төлөвлөгөө гаргаж, хэрэгжүүлэх ажлыг үе шаттайгаар зохион байгуулах”.

2.2. Улсын төсвөөс боловсролын салбарт 2016-2018 онд оруулсан хөрөнгө оруулалтын 17.1 орчим хувь буюу нийт 83,278.4 сая төгрөгийг СӨБ-ын барилга байгууламж барихад зарцуулсан байна.

Дүрслэл 3. Улсын төсвийн хөрөнгөөр санхүүжүүлсэн СӨБ-ын салбарын хөрөнгө оруулалтын гүйцэтгэл (сая.төгрөгөөр)

Эх сурвалж: Сангийн яам, БСШУСЯ

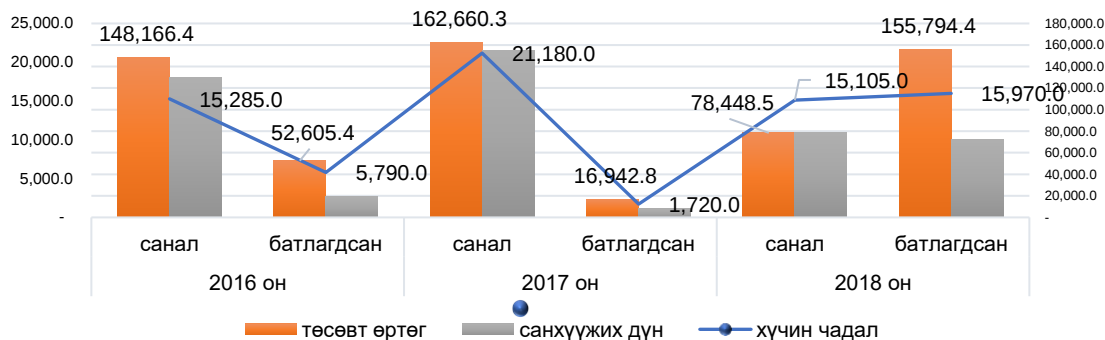
2.3. БСШУСЯ-ны СХОГ нь 2016-2018 оны цэцэрлэгийн барилга барих хөрөнгө оруулалтыг төлөвлөхдөө аймаг, сум, хороо, баг тус бүрээр хүн амын нягтаршил, өрхийн тоо, барилгын насжилттай уялдуулж дүн шинжилгээ хийгээгүй аймаг, орон нутгаас ирүүлсэн саналыг нэгтгэх байдлаар хийсэн байна.

2.4. БСШУСЯ-аас Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.4.3³⁹-т заасны дагуу 2016-2018 оны төсвийн төсөлд нийт 389,275.2 сая төгрөгийн төсөвт өртөгтэй, 362,988.4 сая төгрөгөөр санхүүжих, 51570 хүүхдийн хүчин чадал бүхий 464 цэцэрлэгийн барилгыг шинээр барих болон үргэлжлүүлэн санхүүжүүлэх саналыг Сангийн яаманд хүргүүлсэн байна.

³⁹ Төсвийн тухай хууль 8.4.3 ТЭЗ жилийн төсвийн саналаа жил бүрийн 8 дугаар сарын 15-ны өдрийн дотор Санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлэх

Дүрслэл 4. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар санхүүжүүлэхээр төлөвлөсөн шилжих болон шинэ цэцэрлэгийн барилгын судалгаа /сая төгрөгөөр/

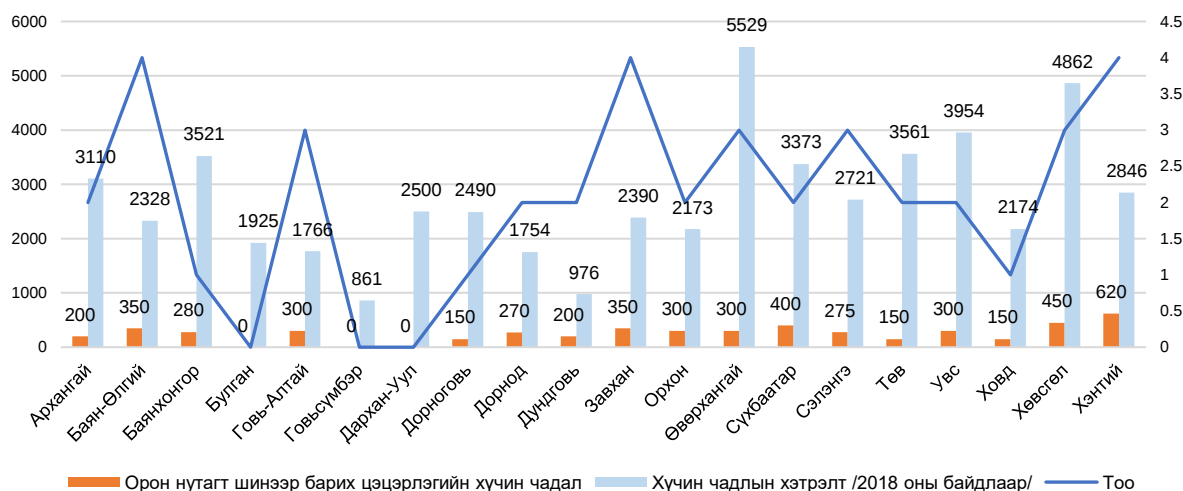
Эх сурвалж: БСШУСЯ

2.5. УИХ-аас тухайн онуудын төсвийн хуулиар 225,342.6 сая төгрөгийн төсөвт өртөгтэй, 99,876.0 сая төгрөгөөр санхүүжих, 23480 хүүхдийн хүчин чадал бүхий давхардсан тоогоор 173 шилжих болон шинэ цэцэрлэг барихаар баталсан нь бодит хэрэгцээтэй бүрэн уялдаагүй байна. Тухайлбал,

- Булган, Говьсүмбэр, Дархан-Уул аймгийн цэцэрлэгүүд нийт 5286 хүүхдээр хүчин чадал хэтэрсэн байхад цэцэрлэгийн барилга төлөвлөөгүй;
- Өвөрхангай, Хөвсгөл аймагт аймгийн цэцэрлэгүүд нийт 10391 хүүхдээр хүчин чадал хэтэрсэн байхад 750 хүүхдийн хүчин чадалтай цэцэрлэг барихаар батлагдсан.

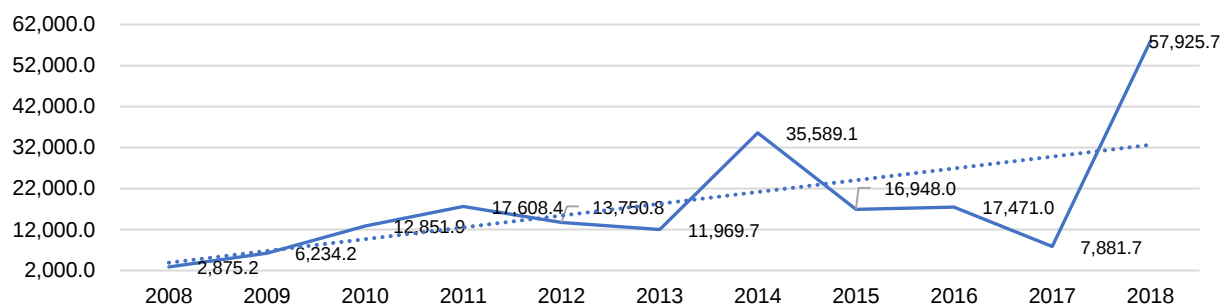
2.6. Улсын хэмжээнд 2016-2018 онд цэцэрлэгийн хүчин чадлын хэтрэлт дунджаар 106126 хүүхэд байсан боловч шинээр барихаар төлөвлөсөн цэцэрлэгийн хүчин чадал нь үүний 13.5 хувьтай тэнцүү байна.

Дүрслэл 5. Орон нутагт шинээр барихаар төлөвлөсөн цэцэрлэгийн хүчин чадал болон хүчин чадлын хэтрэлт /хүүхдийн тоо/

Эх сурвалж: Сангийн яам

Дүрслэл 6. Улсын төсвийн хөрөнгөөр санхүүжүүлсэн СӨБ-ын салбарын гүйцэтгэл /сая төгрөг/

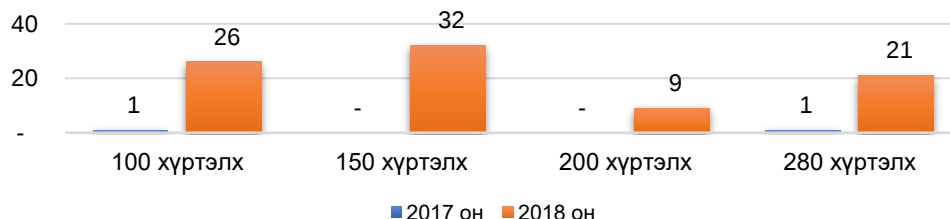

Эх сурвалж: Сангийн яам

2.7. Улсын төсвийн хөрөнгөөр 2016 онд цэцэрлэг шинээр барихаар төлөвлөөгүй, 2017-2018 онд шинээр нийт 140,199.5 сая төгрөгийн төсөвт өртөгтэй, 65,869.5 сая төгрөгөөр санхүүжих, 14320 хүүхдийн хүчин чадал бүхий 90 цэцэрлэг барихаар төлөвлөж, 52,877.6 сая төгрөгөөр санхүүжүүлсэн байна.

Дүрслэл 7. Улсын төсвийн хөрөнгөөр 2017-2018 онд шинээр барихаар төлөвлөсөн цэцэрлэг /хүүхдийн тоо/

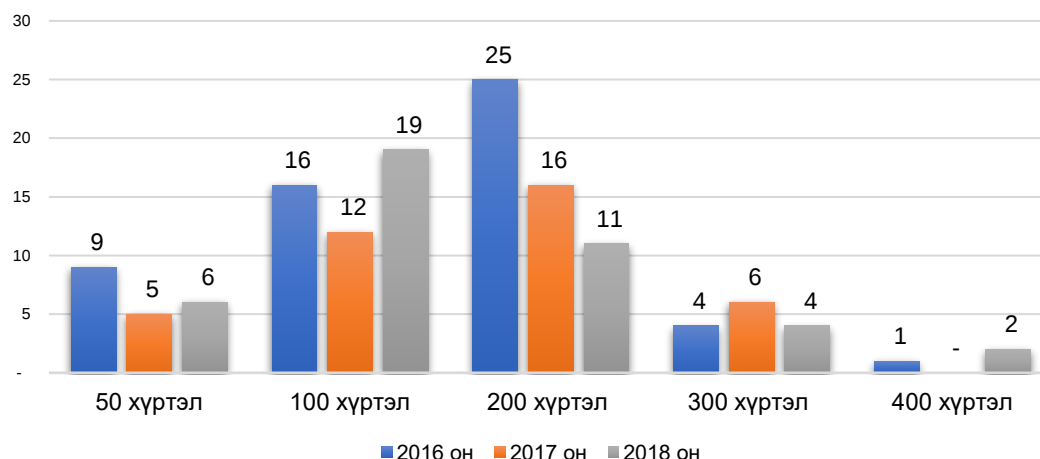
Эх сурвалж: Сангийн яам

2.8. БСШУСЯ-ны СХОГ нь СӨБ-ын байгууллагыг шинээр барих, өргөтгөх, засварлах дунд хугацааны бодлого, төлөвлөгөөг боловсруулж, батлуулаагүй, цэцэрлэгийн барилга байгууламжийн нэгдсэн мэдээллийн сан бүрдүүлээгүй нь Сангийн сайдын 2016 оны 415 дугаар тушаалаар баталсан “Төсвийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлт, санхүүжилт, хяналт, тайлагналтын журам”-ын 3.6⁴⁰-д заасантай нийцээгүй төдийгүй МУЗГ-ын 2016 оны 91 дүгээр, 2017 оны 267 дугаар тогтоолоор баталсан тус газрын чиг үүргээ⁴¹ хэрэгжүүлээгүйг харуулж байна.

Ашиглалтад орсон цэцэрлэгийн барилга байгууламжийн тоо, мэдээ зөрүүтэй байна

2.9. Аймаг, нийслэл дэх Төрийн аудитын байгууллагаас ирүүлсэн “Улс, орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалт, гадаадын зээл тусламж, хандивын хөрөнгөөр 2016-2018 онд ашиглалтад орсон цэцэрлэгүүдийн судалгаа”-аас үзэхэд улс, орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалт, Орон нутгийг хөгжүүлэх сан, гадаадын зээл тусламж, концессын гэрээгээр нийт 159,875.2 сая төгрөгийн өртөгтэй, 17450 хүүхдийн хүчин чадалтай, 136 цэцэрлэг ашиглалтад орсон байна.

Дүрслэл 8. Ашиглалтад орсон цэцэрлэг /хүчин чадал, цэцэрлэгийн тоо/

Эх сурвалж: Аймаг, нийслэл дэх төрийн аудитын газар

⁴⁰ Төсвийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлт, санхүүжилт, хяналт, тайлагналын журам 3.6 Төсвийн ерөнхийлөн захирагч, аймаг, нийслэлийн тухайн санхүүгийн жилд хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж буй төсвийн хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээ нь тухайн захиалагчийн дунд хугацаанд хэрэгжүүлэх төсвийн хөрөнгө оруулалтын бодлого, Улсын хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөртэй харилцан уялдсан байхын зэрэгцээ салбарын гол тэргүүлэх чиглэл, хөрөнгө оруулалтын ач холбогдол, тухайн төслийн хэрэгжилттэй уялдуулан эрэмбэлсэн байна.

⁴¹ МУЗГ-ын 2017.09.20-ны өдрийн 267 дугаар тогтоол, “Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын яамны үйл ажиллагааны стратеги, бүтцийн өөрчлөлтийн хөтөлбөрийг шинэчлэн батлах тухай” хавсралтын 3.3.9 “Санхүү, хөрөнгө оруулалтын асуудал хариуцсан зохион байгуулалтын бүтцийн нэгж, түүний үндсэн үүрэг, чиг үүрэг” БСШУСЯ-ны СХОГ нь салбарын хөрөнгө оруулалтын бодлогыг төлөвлөх, төсөв боловсруулах, үр ашгийн шинжилгээ хийх, хэрэгжилтийг зохион байгуулах, мэдээллийн сан бүрдүүлэх.

2.10. БСШУСЯ-ны СХОГ нь орон нутгийн болон орон нутгийг хөгжүүлэх сангийн хөрөнгөөр баригдсан цэцэрлэгийн тоог нэгтгээгүй, 2016-2018 онд нийт 98,019.9 сая төгрөгийн төсөвт өртөгтэй, 12295 хүүхдийн хүчин чадалтай, 106 цэцэрлэг ашиглалтад орсон гэж зөрүүтэй тайлагнасан төдийгүй 48 цэцэрлэг нь дээрх хугацаанд хамаарахгүй бодит бус байна.

Шинээр барихаар төлөвлөсөн цэцэрлэгүүд бүрэн хэрэгжээгүйгээс цэцэрлэгийн хамрагдалт нэмэгдэх боломжийг хязгаарласан байна

2.11. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2016-2018 онд нийт 61 цэцэрлэг ашиглалтад оруулахаар баталснаас 26,032.2 сая төгрөгийн төсөвт өртөгтэй, 9,883.5 сая төгрөгийн санхүүжих дүнтэй, 16 цэцэрлэгийн барилга нь зураг төсөвгүй, барилгын норм, дүрмийг зөрчсөн, газар чөлөөлөөгүй зэрэг шалтгаанаар хэрэгжээгүйгээс, 2590 хүүхдийн цэцэрлэгт хамрагдах боломж алдагдсан байна. /Дэлгэрэнгүйг Хавсралт 5-с үзнэ үү/ Тухайлбал,

- Сэлэнгэ аймгийн Мандал суманд 2018 оны байдлаар хамран сургалт 66 хувьтай, 808 хүүхэд цэцэрлэгт хамрагдаагүй, нийт цэцэрлэгийн хүчин чадал 302 хүүхдээр хэтэрсэн байна.

Тус суманд 2014 онд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар баригдаж эхэлсэн 100 хүүхдийн хүчин чадалтай цэцэрлэгийн барилга угсралтын ажлын гүйцэтгэгч "Талын монгол групп" ХХК нь барилгын норм, дүрэм зөрчиж, батлагдсан зураг төслийн дагуу гүйцэтгээгүйгээс⁴² барилгын ажлыг цаашид үргэлжлүүлэх боломжгүй болжээ. Аудитаар тус цэцэрлэгийн барилгын ажил гүйцэтгэх гэрээ болон барилга угсралтын ажлын гүйцэтгэл, санхүүжилтийн дүнг БСШУСЯ болон Барилгын хөгжлийн төвөөс аудитад ирүүлээгүй болно.

Захиалагчийн хяналт үр нөлөөтэй хэрэгжээгүй, захиалагч болон гүйцэтгэгч талууд 2016 оноос хойш уг төсөл, арга хэмжээг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх талаар ажил хийгээгүй, зогсонги байдалтай байгаагаас улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт үр ашиггүй болжээ.

Зураг 1. "Талын монгол групп" ХХК-ийн гүйцэтгэсэн Сэлэнгэ аймгийн Мандал сумын 100 хүүхдийн хүчин чадалтай цэцэрлэгийн барилга

2.12. Нийслэлд шинээр барихаар төлөвлөсөн 7 цэцэрлэгийн барилга газрын асуудал шийдээгүйгээс хэрэгжиж эхлээгүй нь Боловсролын тухай хуулийн 42 дугаар зүйлийн 42.7⁴³, 42.8⁴⁴ дахь заалтын хэрэгжилт хангалтгүй байгааг харуулж байна. Үүнд:

- Цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөл, 240 ор /Улаанбаатар, СХД, 125 дугаар цэцэрлэг/
- Цэцэрлэгийн барилга, 150 ор /Улаанбаатар, СХД, 11 дүгээр хороо/
- Цэцэрлэгийн барилга, 150 ор /Улаанбаатар, СХД, 23 дугаар хороо/
- Цэцэрлэгийн барилга, 200 ор /Улаанбаатар, СХД, 16 дугаар хороо/
- Цэцэрлэгийн барилга, 240 ор /Улаанбаатар, БГД, 21 дүгээр хороо/
- Цэцэрлэгийн барилга, 200 ор /Улаанбаатар, БГД, 16 дугаар хороо, Гандангийн дэнж/
- Цэцэрлэгийн барилга, 150 ор /Улаанбаатар, БЗД, 4, 5, 14 дүгээр хороо/

2.13. Мөн аудитын хамарсан хугацаанд дараах төсөл, арга хэмжээ улсын төсвөөс санхүүжилт авсан боловч барилга угсралтын ажил хийгээгүй, хэрэгжээгүй байгаа нь ашиглалтад орох хугацаа хойшлох, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх боломжийг алдахад хүргэж хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг бууруулж байна. Үүнд:

- Архангай аймгийн Хангай суманд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2018 онд хэрэгжиж эхэлсэн 50 хүүхдийн хүчин чадалтай цэцэрлэгийн барилгын гүйцэтгэгч "Баянмогод" ХХК нь банкны баталгаагаар 488.8 сая төгрөг буюу 100 хувийн санхүүжилт авсан боловч газар чөлөөлснөөс өөр ажил хийгээгүй;
- Говь-Алтай аймгийн Халиун суманд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2018 онд хэрэгжиж эхэлсэн 100 хүүхдийн хүчин чадалтай цэцэрлэгийн барилгын ажлын гүйцэтгэл 18.1 хувьтай боловч гүйцэтгэгч "Баянмогод" ХХК-д бодит ажлын гүйцэтгэлээс 357.8 сая төгрөгөөр илүү буюу 500.0 сая төгрөгийн санхүүжилтийг банкны баталгаагаар авсан;

⁴² Мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагчийн 2016 оны 06 дугаар сарын 28-ны өдрийн 18-07-02/ 104 дугаар дүгнэлтээр "зураг төсөл боловсруулсан Барилга байгууламж ХХК нь зохиогчийн хяналтыг хангалтгүй гүйцэтгэсэн, гүйцэтгэгч "Талын монгол групп" ХХК нь барилга угсралтын ажлыг гүйцэтгэхдээ барилгын норм, дүрэм зөрчиж, батлагдсан зураг төслийн дагуу ажил гүйцэтгээгүйгээс ажлыг цаашид үргэлжлүүлэн гүйцэтгэх боломжгүй байна"

⁴³ Боловсролын тухай хууль 42.7 Аймаг, нийслэлийн ИТХ нь шинээр барих сургууль, цэцэрлэгийн урт хугацааны төлөвлөлтийг аймаг, нийслэлийн газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөө, хотын хөгжлийн хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөнд тусгаж, сургууль, цэцэрлэгийн эзэмшил, ашиглалтын эдэлбэр газрыг сургалтын орчинд тавигдах шаардлагад нийцсэн талбайн хэмжээний дагуу нөөцөд авах шийдвэр гаргана

⁴⁴ Боловсролын тухай хууль 42.8 Энэ хуулийн 42.7-д заасны дагуу шинээр барих сургууль, цэцэрлэгийн нөөцийн газрыг өөр зориулалтаар эзэмшүүлэх, ашиглуулах, худалдахыг хориглоно.

- Сүхбаатар аймгийн Эрдэнэцагаан суманд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2018 онд хэрэгжиж эхэлсэн 200 хүүхдийн хүчин чадалтай цэцэрлэгийн барилга баригдаж эхлээгүй боловч гүйцэтгэгч “Харүжин” ХХК-д 250.0 сая төгрөгийн санхүүжилтийг банкны баталгаагаар авсан байна.

2.14. Улсын төсөв, гаднын зээл тусламжаар 2016-2018 онд нийслэл, орон нутагт баригдсан цэцэрлэгийн барилга байгууламж орчны стандартад нийцээгүй, чанарын шаардлага хангахгүй байх тохиолдол гарсан байна. Тухайлбал,

- Сэлэнгэ аймгийн Ерөө сумын Бугант тосгонд 2016 онд Япон улсын засгийн газрын төслийн бус буцалтгүй тусламжаар баригдсан 100 хүүхдийн хүчин чадалтай, 763.5 сая төгрөгийн өртөг бүхий барилга суулт өгсөн, дээрээс ус гоождог, тааз нь цав гарсан;
- Хувийн хөрөнгө оруулалтаар баригдсан Сүхбаатар сумын 7 дугаар багийн Хөгжил хотхоны 1 дүгээр давхарт байршилтай, 200 хүүхдийн хүчин чадалтай цэцэрлэгийн барилгыг улсын комиссын 2017 оны 2017/09 дугаар актаар ашиглалтад оруулсан бөгөөд 2018 онд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын 2,300.0 сая төгрөгөөр худалдан авсан байна. Уг барилгын гал тогооны өрөөнд газардуулга хийгдээгүй, дээд давхраас ус гоождог, халуун усны тохиргоо алдагддаг, 1 анги болон коридорт агааржуулалтгүй зэргээр цэцэрлэгийн барилгын болон орчны стандартыг хангахгүй байна;
- Хөвсгөл аймгийн Шинэ-Идэр суманд концессын гэрээгээр баригдсан цэцэрлэгийн барилгад ашиглалтын явцад дээрээс ус гоожсон, гүйцэтгэгч нэг удаа засвар үйлчилгээ хийсэн боловч дахин борооны ус ханаар орсон байдалтай байна;
- Дархан-Уул аймагт 26 дугаар цэцэрлэг: Гал тогооны өрөөний талбай хангалтгүй, агуулахын өрөөгүй, хоол бэлтгэлд зориулагдсан 6.8м² цонхгүй өрөөг агуулах болгон ашиглаж байгаа боловч агааржуулалт хийгдээгүй. ариун цэврийн өрөөний бохирын шугам ил хийгдсэн, 2 бүлгээс бохир үнэртдэг, ашиглалтын явцад барилгын хана, цонхонд суулт өгсний улмаас ангиудын 3 цонх хагарсан, таазны шавар цуурч, цав гарсан байна;
27 дугаар цэцэрлэг: Цэцэрлэгийн зүүн талын явган хүний зам эвдэрсэн, барилгын хаяачны плита унасан, хашааны хаалганы гагнаас салсан, зарим ангиудын шаланд чийг өгч, паркет пөмбийсөн, крантнуудын уян хоолойноос ус алддаг, мултарч унадаг, гал тогооны уур гаргагч уур сорохгүй, уур гаргагчийг дагаж ус гоождог, үзелийн халуун усны насос ажиллахгүй байна;
- Нийслэлийн СХД-ийн 252 дугаар цэцэрлэг засварласан ахуйн үйлчилгээний барилгад үйл ажиллагаа явуулдаг, СХД-ийн 253 дугаар цэцэрлэг 00-ийн өрөөнд пааргүй, ЧД-ийн 18 дугаар цэцэрлэг 00-ийн өрөөнд пааргүй, хананд цууралт ихтэй, хөрсний ус гарч зоорины давхар усанд автсанаас НМХГ-аас дүгнэлт гарсан;
- Хөвд аймгийн 15 дугаар цэцэрлэгийн зарим ангиуд унтлагын өрөө нь тусдаа биш, гадна тохижилтын ажил хийгдээгүй, 1 дүгээр цэцэрлэг нь агааржуулагч муу, гал тогооны цахилгаан шаардлага хангахгүй зэрэг зөрчил дутагдал байна.

Сургуулийн өмнөх боловсролын хамран сургалтын хувь нэмэгдсэн боловч төрийн өмчит цэцэрлэгт нэг ангид ногдох хүүхдийн тоо 2 дахин хэтэрсэн байна

2.15. Сургалт хүмүүжлийн байгууллагын барилга байгууламжийн зураг төсөл боловсруулах норм, дүрэм БНБД 2-66-88-ын 1.9-т “ердийн цэцэрлэгийн нэг бүлэгт 20 хүүхэдтэй”, БСШУС-ын 2005 оны 405 дугаар тушаалаар баталсан “Хүүхдийн цэцэрлэгийн үлгэрчилсэн дүрэм”-ийн 2.3-т 1 бүлэгт үндсэн сургалттай цэцэрлэгт 20-25, гэр цэцэрлэгт 20 хүүхэдтэй байхаар заасан байна.

2.16. Улсын хэмжээнд 2018-2019 оны хичээлийн жилд 155126 хүүхдийн хүчин чадалтай 1435 төрийн болон хувийн хэвшлийн цэцэрлэг үйл ажиллагаа явуулсан нь сургуулийн өмнөх насны нийт хүүхдийн 48 хувийг хамруулах хүчин чадалтай байна.

Дүрслэл 9. Цэцэрлэгийн хүчин чадал /хүүхдийн тоо/

Эх сурвалж: БСШУСЯ

2.17. Өмчийн хэлбэрээр нь авч үзвэл төрийн өмчийн цэцэрлэг тоогоороо нийт цэцэрлэгийн 62 хувь, баталсан хүчин чадлын 78 хувийг эзэлж байна. Байршлын хувьд 53 хувь нь орон нутагт, 47 хувь нь нийслэлд, үйл ажиллагаа явуулж байгаа бөгөөд сургуулийн өмнөх насны нийт хүүхдийн 47 орчим хувь нь нийслэлд оршин сууж байгаагаас цэцэрлэгийн ачаалал их байна.

2.18. Улсын хэмжээнд нэг аймагт дунджаар 35 цэцэрлэг байгаа бөгөөд 2018 оны байдлаар Говьсүмбэр аймагт хамгийн бага буюу 11 цэцэрлэг, Төв аймагт хамгийн их буюу 49 цэцэрлэг үйл ажиллагаа явуулж байна.

Дүрслэл 10. Цэцэрлэгийн хүчин чадлын хэтрэлт

Эх сурвалж: БСШУСЯ

дүүргэлт аймаг, нийслэлд харилцан адилгүй, төрийн өмчийн цэцэрлэгт дунджаар 36, хувийн цэцэрлэгт дунджаар 22 хүүхэд байгаа бөгөөд аудитын хүрээнд түүвэрт хамрагдсан нийслэлийн төрийн өмчийн цэцэрлэгийн нэг бүлэгт 41-65 хүүхэд суралцаж байгаа нь “Хүүхдийн цэцэрлэгийн үлгэрчилсэн дүрэм”-д зааснаас 13-40 хүүхдээр хэтэрсэн байна. Тухайлбал,

- ХУД-ийн 12, 65 дугаар цэцэрлэгийн нэг бүлэгт тус бүр 32 хүүхэд;
- СБД-ийн 135, 143 дугаар цэцэрлэгт 18-20 хүүхэд;
- БГД-ийн 95 дугаар цэцэрлэгт 16 хүүхэд;
- БГД-ийн 157 дугаар цэцэрлэгт 28 хүүхэд;
- ЧД-ийн 222 дугаар цэцэрлэгт 13 хүүхэд;
- ЧД-ийн 124 дүгээр цэцэрлэгт 20 хүүхэд;
- БЗД-ийн 122 дугаар цэцэрлэгт 40 хүүхэд;
- БЗД-ийн 122 дугаар цэцэрлэгт 19 хүүхэд;
- СХД-ийн 80 дугаар цэцэрлэгт 19 хүүхдээр тус тус хэтэрсэн байна.

2.21. ЭМХТ-с гаргасан “Эрүүл мэндийн үзүүлэлт”-д 5 хүртэлх насны хүүхдийн өвчлөлд амьсгалын замын халдварт өвчин хотод 46.2 хувь, орон нутагт 67.0 хувийг эзэлж байгаа бөгөөд нэг ангид стандарт, дүрэмд зааснаас олон тооны хүүхэд хамрагдаж байгаа нь амьсгалын замын халдварт өвчин тархах эрсдэлийг нэмэгдүүлэх нэг хүчин зүйл болж байна.

2.19. Цэцэрлэгийн хүрэлцээ хангалтгүйгээс төрийн өмчийн цэцэрлэгт “Хүүхдийн цэцэрлэгийн үлгэрчилсэн дүрэм”-д заасан нэг бүлэгт байх хүүхдийн тоо, Сургалт хүмүүжлийн байгууллагын барилга байгууламжийн зураг төсөл боловсруулах норм, дүрэм БНБД 2-66-88-ын 5.2⁴⁵ заалтууд мөрдөгдөхгүй байна. Тухайлбал,

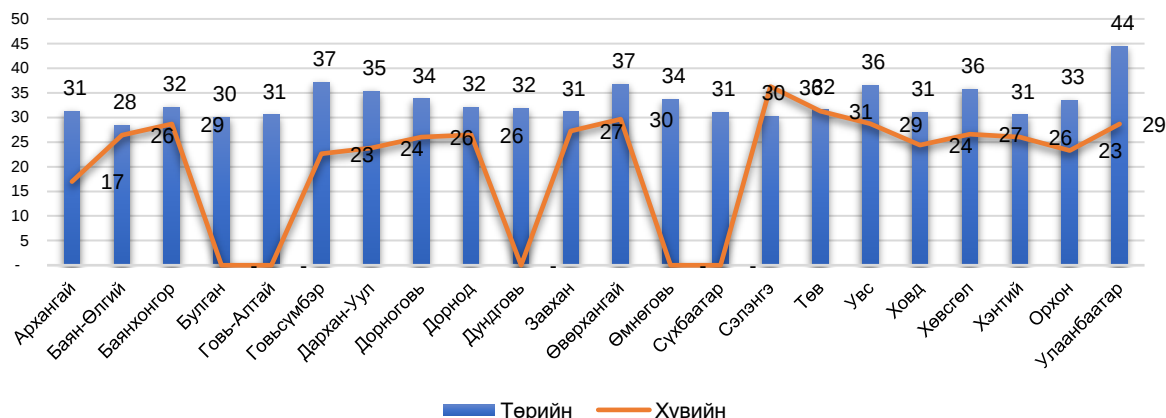
- Төрийн өмчийн цэцэрлэгт 2016-2018 онд жилд дунджаар 102772 хүүхэд хүчин чадлаас хэтэрч хамрагдсан бөгөөд нэг бүлэгт ногдох хүүхдийн тоо “Хүүхдийн цэцэрлэгийн үлгэрчилсэн дүрэм”-д зааснаас 2 дахин илүү байна.

2.20. Мөн улсын хэмжээнд анги

⁴⁵ Сургалт хүмүүжлийн байгууллагын барилга байгууламжийн зураг төсөл боловсруулах норм, дүрэм БНБД 2-66-88-ын 5.2 сургуулийн өмнөх насны ердийн хэв шинжийн барилгын өрөөний нэг хүүхдэд ногдох талбайг дараах байдлаар тогтооно. Үүнд: цэцэрлэгийн насны хүүхдийн бүлэг 5.5 кв-аас ихгүй байна

Дүрслэл 11. Анги дүүргэлтийн судалгаа /2016-2018 оны дундаж/

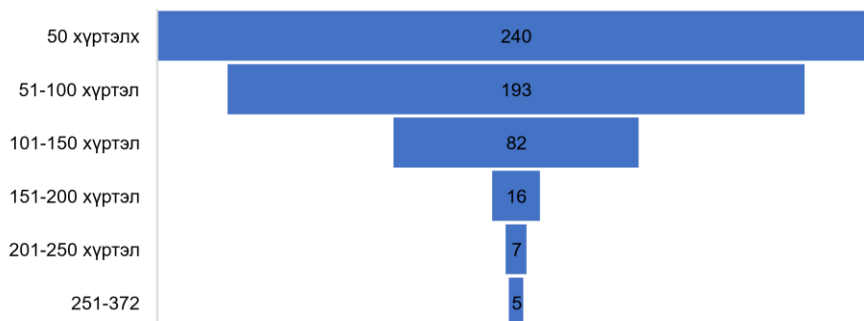

Эх сурвалж: БСШУСЯ-ны статистик

2.22. Харин төрийн байгууллагуудын зүгээс хувийн цэцэрлэгт Сургалт хүмүүжлийн байгууллагын барилга байгууламжийн зураг төсөл боловсруулах норм, дүрэм БНБД 2-66-88-ын 5.2-т “нэг хүүхдэд ногдох талбай ... цэцэрлэгийн насны хүүхдийн бүлэг 5.5 мкв-аас ихгүй байна” гэсэн заалтын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажилладгаас хүчин чадлаас төдийлөн хэтэрдэггүй нь Сургуулийн өмнөх боловсролын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.7⁴⁶ заалт өмчийн хэлбэрээс шалтгаалан ялгаатай хэрэгжиж байгааг харуулж байна.

2.23. Улсын хэмжээнд 2018 оны байдлаар үйл ажиллагаа явуулж буй нийт 1435 цэцэрлэгийн 543 нь хувийн цэцэрлэг /үүнээс 441 нь нийслэлд байршилтай/ бөгөөд 44 хувь нь 50 хүртэлх, 36 хувь нь 100 хүртэлх, 15 хувь нь 150 хүртэлх, 3 хувь нь 200 хүртэлх, 1.3 хувь нь 250 хүртэлх, 0.9 хувь нь 370 хүртэлх хүүхдийн хүчин чадалтай байна.

Дүрслэл 12. Хувийн цэцэрлэгүүдийн хүчин чадал /хүүхдийн тоо/

Эх сурвалж: Аудитын явцад авсан хувийн өмчийн цэцэрлэгүүдийн судалгаа

2.24. Нийт хувийн цэцэрлэгийн 75 орчим хувь нь өөрийн өмчийн байранд, 25 орчим хувь нь түрээсийн байранд үйл ажиллагаа явуулдаг боловч хөрөнгө оруулалт ихээр шаарддагаас 44.2 хувь нь хүчин чадал харьцангуй бага буюу 50 хүртэлх хүүхдийн хүчин чадалтай бөгөөд нийслэлийн нийт цэцэрлэгийн 63 хувийг эзэлж буй хувийн цэцэрлэг хамран сургалтын 45 хувийг эзэлж байна.

Хүснэгт 1. Нийслэлийн хувийн цэцэрлэгийн тоо, хамран сургалтын хувь

Хэвшил	2016 он		2017 он		2018 он	
	Тоо	Хамран сургалтын хувь	Тоо	Хамран сургалтын хувь	Тоо	Хамран сургалтын хувь
Төрийн	243	73.9	254	73.9	258	72.7
Хувийн	407	26.1	434	26.1	441	27.3

⁴⁶ Сургуулийн өмнөх боловсролын тухай хууль 8.7 цэцэрлэг нь барилга байгууламж, сургалтын орчны стандарт, хүүхдийн хоол хүнс, эрүүл ахуй, ариун цэвэр, аюулгүй байдлын норм, нормативыг өмчийн хэлбэр харгалзахгүй мөрдөнө

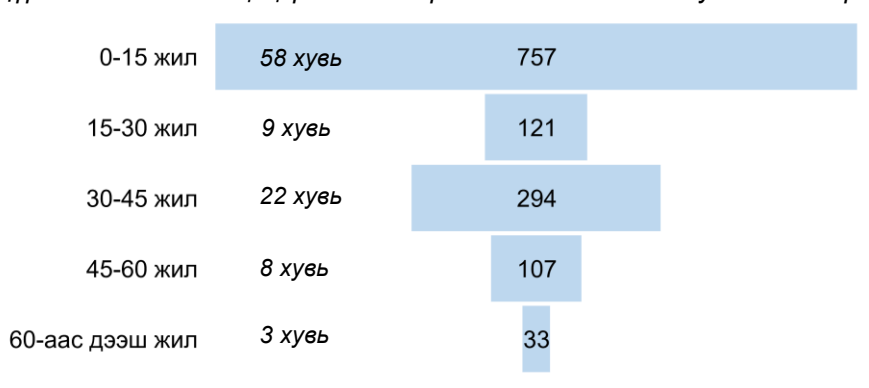

2.25. Сургалт хүмүүжлийн байгууллагын барилга байгууламжийн зураг төсөл боловсруулах норм, дүрэм БНБД 2-66-88-ын 2.6-д ердийн хэв шинжийн сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн байгууллага дээд тал нь 14 бүлэгтэй байхаар заасан боловч зарим цэцэрлэг 14-өөс дээш бүлэгтэй үйл ажиллагаа явуулж байгаагийн дийлэнх нь Улаанбаатар хотод байна. Тухайлбал,

- 15 бүлэгтэй - Булган аймгийн Хишиг-Өндөр сумын цэцэрлэг, Нийслэлийн БГД-ийн 120 дугаар цэцэрлэг
- 16 бүлэгтэй - Сэлэнгэ аймгийн Сүхбаатар сумын цэцэрлэг, БЗД 22 дугаар цэцэрлэг, СХД 91 дүгээр цэцэрлэг, ЧД 124 дүгээр цэцэрлэг
- 18 бүлэгтэй - Ховд аймгийн Булган сумын цэцэрлэг, Нийслэлийн БЗД-ийн 115 дугаар цэцэрлэг.

2.26. Улсын цэцэрлэгийн барилга, өргөтгөлийн барилгын насжилтыг авч үзэхэд сүүлийн арван жилд хөрөнгө оруулалтын хэмжээ нэмэгдсэнтэй холбоотойгоор 0-15 жилийн насжилттай барилга 58 хувийг, 30-45 жилийн насжилттай барилга 22 хувь, 45-аас дээш жилийн насжилттай барилга 11 хувийг эзэлж байна.

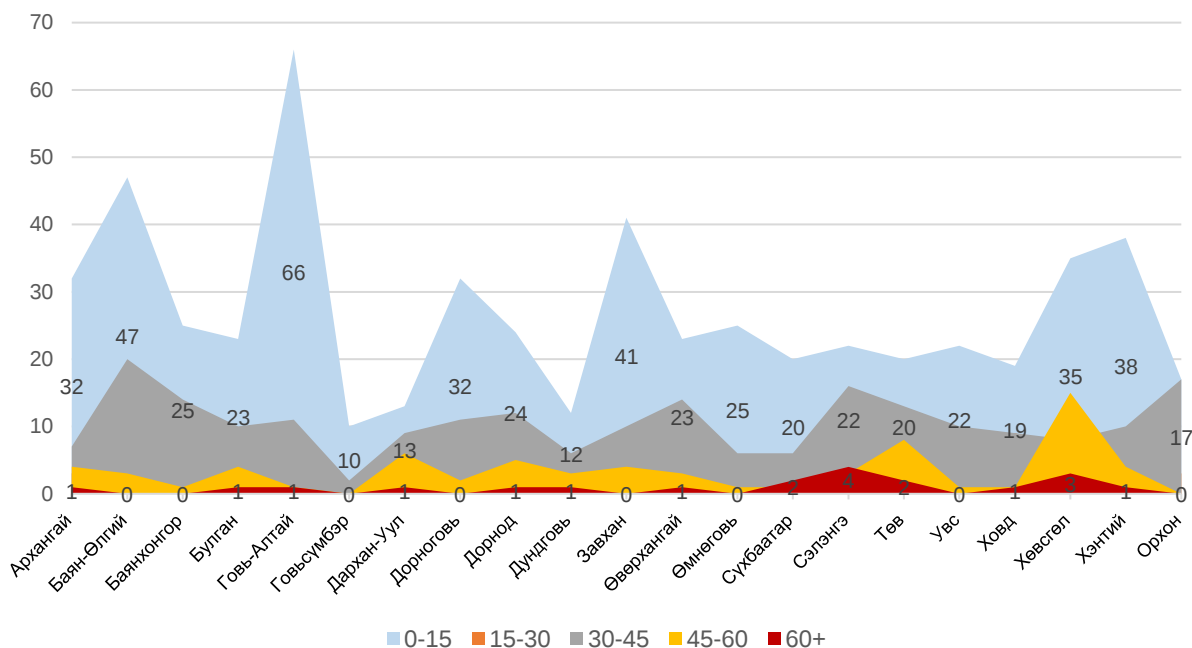
Дүрслэл 13. Улсын цэцэрлэгийн барилгын насжилтын судалгаа /барилгын тоо/

Эх сурвалж: БСШУСЯ-ны Хөрөнгө оруулалт, үйлдвэрлэлийн хэлтэс /2019 оны байдлаар/

2.27. Үүнээс 0-15 жилийн насжилттай барилгын 25 хувь, 15-30 жилийн насжилттай барилгын 19 хувь, 30-45 жилийн насжилттай барилгын 25 хувь, 45-60 жилийн насжилттай барилгын 35 хувь, 60-аас дээш жилийн насжилттай барилгын 39 хувь нь нийслэлд байршилтай байна.

Дүрслэл 14. Аймгийн цэцэрлэгүүдийн барилгын насжилтын судалгаа

Эх сурвалж: БСШУСЯ-ны Хөрөнгө оруулалт, үйлдвэрлэлийн хэлтэс /2019 оны байдлаар/

2.28. Аймаг, орон нутагт зарим цэцэрлэгийн барилгын ашиглалтын хугацаа дууссанаас акталсан, зориулалтын бус байранд үйл ажиллагаа явуулсан, урсгал болон их засвар хийгээгүй нь Боловсролын тухай хуулийн 42 дугаар зүйлийн 42.1⁴⁷, Сургуулийн өмнөх боловсролын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.7⁴⁸, “Барилга байгууламж, инженерийн шугам сүлжээний засвар, ашиглалтын хугацааны жишиг норм /БНБД 13-04-03/⁴⁹-д заасантай нийцээгүй, хүүхдийн эрүүл, аюулгүй байдалд сөргөөр нөлөөлж байна. Тухайлбал,

- Баян-Өлгий аймгийн Өлгий сумын 3 дугаар цэцэрлэг нь Арьс өнгөний эмнэлгийн зориулалтаар 1966 онд баригдаж, 1991 онд актлагдсан байранд 2019 оныг хүртэл үйл ажиллагаа явуулсан байна. Одоогийн байдлаар тус цэцэрлэг “Думан” зочид буудлын өрөөнүүдийг түрээслэн үйл ажиллагаа явуулж байна;
- Баян-Өлгий аймгийн Цэнгэл сумын 1 дүгээр цэцэрлэгийн үндсэн барилга 1974 онд баригдсанаас хойш 45 жил их засвар хийгээгүй;
- Баян-Өлгий аймгийн Өлгий сумын 6 дугаар цэцэрлэг нь арьс ширний үйлдвэрийн зориулалтаар баригдсан байранд 1975 оноос хойш 44 жил үйл ажиллагаа явуулж, 2018 онд акталсан байна;
- Дорнод аймгийн Хэрлэн сумын 1,5,8,14 дүгээр цэцэрлэг, Гурванзагал, Дашбалбар, Чойбалсан, Чулуунхороот сумдын цэцэрлэг ашиглалтад орсноос хойш 28-56 жилийн хугацаанд их засвар хийгдээгүй;
- Говь-сүмбэр аймгийн Шивээговь сумын 3 дугаар цэцэрлэгийн 2 бүлэг, “Хонгорхон” хувийн цэцэрлэгийн 1 бүлэг болон “Буян”, “Тунгаамаг” гэсэн хувийн цэцэрлэгүүд орон сууцны зориулалттай байранд, Баянтал сумын 4 дүгээр цэцэрлэг, “Бүжинхэн” хувийн цэцэрлэг конторын зориулалттай байранд үйл ажиллагаа явуулж байна;
- Дундговь аймгийн Цагаандэлгэр сумын 50 хүүхдийн хүчин чадалтай цэцэрлэгийн барилгыг ашиглалтад оруулснаас 8 жилийн дараа ашиглах боломжгүй болсноос сумын ЗДТГ-ын орон сууцны барилгад үйл ажиллагаа явуулж байна. Тус барилгад улсын төсвийн хөрөнгөөр 2013 онд 46.5 сая, 2017 онд 79.5 сая төгрөгийн засвар хийгдсэн нь үр ашиггүй болсон байна;
- Дундговь аймгийн Сайнцагаан сумын 6 дугаар цэцэрлэгийн барилгад 21 жилийн дараа засвар хийсэн;
- Өвөрхангай аймгийн Арвайхээр сумын 100 хүүхдийн хүчин чадалтай 1 дүгээр цэцэрлэгийн барилгад ашиглалтад орсноос 57 жилийн дараа урсгал засвар хийсэн боловч санхүүжилтийг бүрэн шийдээгүйн улмаас дутуу хийгдэж, бохир үнэртдэг, мөөгөнцөртсөн байна;
- Өвөрхангай аймгийн Баруунбаян-Улаан сумын цэцэрлэгт ашиглалтад орсноос хойш 49 жилийн дараа их засвар хийсэн;
- Сүхбаатар аймгийн Баруун-Урт сумын 1 дүгээр цэцэрлэгийн барилгыг Мэргэжлийн хяналтын газраас ашиглах боломжгүй дүгнэлт 2012, 2017 онд гаргасан боловч одоог хүртэл үйл ажиллагаа явуулж байна. Мөн тус сумын 4 дүгээр цэцэрлэгт МХЕГ-аас 2017, 2018 онд их засвар хийх шаардлагатай гэсэн боловч хийгээгүй;
- Сэлэнгэ аймгийн Сүхбаатар сумын 7 дугаар цэцэрлэгийн барилга нь ашиглалтад ороод 36 жил болсон тул Мэргэжлийн хяналтын газар, Онцгой байдлын газраас 8 удаа дүгнэлт гаргаж, үйл ажиллагаа явуулахыг хориглосон боловч барилгын талбайн хэмжээг томруулан 75 хүүхдийг хүлээн авч ажиллаж байна;
- Төв аймгийн Дэлгэрхаан сумын Дэгдээхэй цэцэрлэгийн барилга анх 1962 онд ашиглалтад орсноос хойш 57 жилийн хугацаанд их засварт ороогүй, бүлгийн ариун цэврийн өрөөнд суултуур, угаалтуур байхгүй.

Зураг 2. Баян-Өлгий аймгийн 3 дугаар цэцэрлэг

Зураг 3. Сэлэнгэ аймгийн Сүхбаатар сумын 7 дугаар цэцэрлэг

⁴⁷ Боловсролын тухай хууль 42.1 “Боловсролын сургалтын байгууллагын барилга байгууламж, техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж нь багш, ажилтан, суралцагчийн хөдөлмөрийн онцлогт тохирсон, хөгжлийн бэрхшээлтэй суралцагчийн тусгай хэрэгцээнд нийцсэн, эрүүл ахуй, аюулгүй байдлын шаардлагыг хангасан байна

⁴⁸ Сургуулийн өмнөх боловсролын тухай хууль 8.7 Цэцэрлэг нь барилга байгууламж, сургалтын орчны стандарт, хүүхдийн хоол хүнс, эрүүл ахуй, ариун цэвэр, аюулгүй байдлын норм, нормативыг өмчийн хэлбэр харгалзахгүй мөрдөнө

⁴⁹ БНБД 13-04-03 “урсгал засвар хийх хугацаа 3-5 жил, их засвар хийх хугацаа 15-20 жил”

Зураг 4. Төв аймгийн Дэгдээхэй цэцэрлэгийн ариун цэврийн өрөөний байдал

2.29. Зарим аймгийн цэцэрлэгт анги, танхимыг зориулалтын дагуу, бүрэн хүчин чадлаар нь ашиглаагүй байна. Үүнд:

- Баянхонгор аймгийн Эрдэнэцогт сум - 2018 оны байдлаар сургуулийн өмнөх боловсролын үйлчилгээнд 66 хүүхэд хамрагдаагүй үлдсэн боловч тус сумын цэцэрлэг 2 ангийг агуулахын зориулалтаар ашигласнаас 50 хүүхдийг цэцэрлэгт хамруулах боломжийг алдсан байна.
- Дундговь аймгийн Луус сумын 100 хүүхдийн хүчин чадалтай, 4 бүлэгтэй цэцэрлэгт 2016-2018 онд дунджаар 66 хүүхэд хамрагдаж, бүрэн хүчин чадлаар ажиллагаагүйгээс 2018 онд 1 бүлгийг хаасан байна.

2.30. Шинээр барих цэцэрлэгийн давхрын хязгаарыг “Сургалт хүмүүжлийн байгууллагын барилга байгууламжийн зураг төсөл боловсруулах норм, дүрэм” БНБД 2-66-88-ийн 4.5-д “сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн байгууллагыг 2 давхраас илүүгүй” гэж заасан боловч “Олон нийт, иргэний барилгын зураг төсөл зохиох норм, дүрэм” БНБД 31-03-03-ийн 3.4-т барилгын хүчин чадал, барилгын галд тэсвэршилтийн зэргээс хамааран 1-3 давхар байхаар зөрүүтэй заасан байна. Үүнд:

Хүснэгт 2. Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн барилгын хүчин чадал, давхрын хязгаар, барилгын галд тэсвэршилтийн зэрэг хоорондын хамаарал

Барилгын хүчин чадал	Гал тэсвэршилтийн зэрэг	Давхрын тоо
50 хүртэлх	IV	1
160 хүртэлх	III	2
320 хүртэл	II, I	2-3

Эх сурвалж: “Олон нийт, иргэний барилгын зураг төсөл зохиох норм, дүрэм” /БНБД 31-03-03/

Хот байгуулалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилтэд тавих хяналт сул, барилгын норм ба дүрэмд шинээр баригдах орон сууцны хороолол, хотхоныг цэцэрлэгийн барилгын хамт төлөвлөж, барих зохицуулалтгүй байна

2.31. Хот байгуулалтын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1.5⁵⁰, 6 дугаар зүйлийн 6.1.4⁵¹ 8 дугаар зүйлийн 8.1.5⁵²-д заасны дагуу УИХ, Засгийн газар, ИТХ нь нийслэл, бүсийн хөгжлийн тулгуур төв хот, аймгийн “хот, тосгоны хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө”⁵³-г АНИХ нь “хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөө”⁵⁴-г батлах эрхтэй бөгөөд 16 аймаг нь хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө баталсан, 5 аймаг нь батлаагүй байна. Үүнд:

- Дархан-Уул аймаг 2004 онд;
- Өвөрхангай аймаг 2009 онд;
- Улаанбаатар, Дорноговь, Сэлэнгэ аймгууд 2013 онд;
- Говь-сүмбэр аймаг 2014 онд;
- Өмнөговь, Хөвсгөл, Хэнтий аймгууд 2015 онд;
- Говь-Алтай, Сүхбаатар аймгууд 2016 онд;
- Дундговь, Баянхонгор, Ховд, Дорнод аймгууд 2017 онд;
- Увс аймаг 2018 онд;

⁵⁰ Хот байгуулалтын тухай хууль 5.1.Улсын Их Хурал хот байгуулалтын талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ: 5.1.5.нийслэл хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг батлах.

⁵¹ Хот байгуулалтын тухай хууль 6.1.Засгийн газар хот байгуулалтын талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ: 6.1.4.бүсийн хөгжлийн тулгуур төв хот, түүнчлэн томоохон уул уурхайн орд газар, үйлдвэр, нисэх онгоцны буудлыг даган бий болсон хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг батлах;

⁵² Хот байгуулалтын тухай хууль 8.1 Аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал нь хот байгуулалтын талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ: 8.1.5.бүс нутгийн хөгжлийн төслийн үндсэн шийдэлтэй уялдуулан орон нутгийн зэрэглэлтэй хот болон тосгоны хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг батлах;

⁵³ Хот байгуулалтын тухай хууль 3.1.3.“хот, тосгоны хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө” гэж хот, тосгоны хүн амын эрүүл, аюулгүй амьдрах, ажиллах таатай орчныг бүрдүүлэхэд чиглэгдсэн хот байгуулалтын үндсэн баримт бичгийг;

⁵⁴ Хот байгуулалтын тухай хууль 3.1.12.“хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөө” гэж хот, тосгоны хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний дагуу тухайн дүүрэг, орон сууцны болон гэр хорооллын газар зохион байгуулалт, барилгажилт, тохижилтын төлөвлөлт, инженерийн шугам сүлжээний хангамжийг нарийвчлан тодотгож төлөвлөсөн хот байгуулалтын үйл ажиллагааны баримт бичгийг;

- Төв аймаг 2019 онд баталсан;
- Архангай, Булган, Орхон, Баян-Өлгий, Завхан аймгууд батлаагүй байна.

2.32. БХБЯ нь хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөтэй аймгуудад “хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө”-г боловсруулахыг чиглэл болгосон боловч хэрэгжилт хангалтгүй байна.

2.33. Хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөгүй, боловсруулах шатандаа байгаа аймгуудын хувьд шинээр барих СӨБ-ын байгууллагын барилгыг хот төлөвлөлтийн системтэйгээ уялдуулж, газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөөнд тусгаж буй эсэх нь тодорхойгүй байна.

2.34. АНИХ нь Боловсролын тухай хуулийн 42 дугаар зүйлийн 42.7⁵⁵ -д заасны дагуу шинээр барих цэцэрлэгийн барилгын эзэмшил, ашиглалтын эдэлбэр газрыг нөөцөд авах шийдвэрийг гаргаагүй, зарим аймгийн хувьд ИТХ-аас нөөцөд авах тухай гаргасан тогтоолын хэрэгжилт хангалтгүй байгаа нь цэцэрлэгийн хүртээмжид сөргөөр нөлөөлсөн байна. Тухайлбал,

- Дорнод аймгийн Чойбалсан хотын ерөнхий төлөвлөгөөнд шинээр 16 цэцэрлэгийн барилга тусгасан боловч тус байршилд ААНБ, иргэнд өмчлөл, эзэмшлээр газар олгосон;
- Говь-сүмбэр аймгийн Сүмбэр сумд барих 6, Шивээговь суманд барих 6 цэцэрлэгийн эзэмшил газрыг Иргэдийн хурлын тогтоол гаргаж, нөөцөд аваагүй;
- Дундговь аймгийн ерөнхий төлөвлөгөөнд туссан 8 цэцэрлэгийн газрыг нөөцөд төлөвлөснөөс өөр байршилд, 1000 метр квадратаар дутуу олгосон;
- Өвөрхангай аймгийн Арвайхээр хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөнд 4 цэцэрлэг шинээр барихаар төлөвлөснөөс 1 цэцэрлэгийн барилга төлөвлөгдсөн газарт баригдаагүй байна.

2.35. Нийслэлийн хот байгуулалт, хөгжлийн газраас Нийслэл дэх Төрийн аудитын байгууллагад ирүүлсэн 2019 оны 01/3512 дугаар албан бичгээс үзэхэд 2016-2018 онд хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөнд нийт 199 цэцэрлэг барихаар төлөвлөсөн боловч үүнээс 161 цэцэрлэг буюу 80.9 хувийг ашиглалтад хүлээн аваагүй байна.

Шинээр барих орон сууцны хорооллын барилгын зураг төсөлд цэцэрлэгийг хамт төлөвлөн барих зохицуулалт тусгаадаагүй байна

2.36. УИХ-ын 2016 оны 121 дүгээр тогтоолоор баталсан Монгол Улсын Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөний 3.2.3.1-т цэцэрлэгийн хүрэлцээг сайжруулах зорилгоор “Улаанбаатар хот, аймгийн төвд шинээр барих орон сууцны хороолол, хотхоны зураг төсөл, ерөнхий төлөвлөгөөнд цэцэрлэгийг заавал тусгаж төлөвлөх чиглэлээр холбогдох норм, дүрэмд өөрчлөлт оруулж, тусгасан нөхцөлд газрын зөвшөөрлийг шийдвэрлэж байх зохицуулалтыг бий болгох” арга хэмжээг төлөвлөсөн байна.

2.37. Аудитын хамарсан хугацаанд БХБЯ уг заалтыг хэрэгжүүлэх ажлыг эхлүүлээгүй, Монгол Улсад одоо мөрдөж буй “Орон сууцны барилгын зураг төсөл төлөвлөлтийн норм ба дүрэм”-д шинээр барих орон сууцны барилгын зураг төсөлд СӨБ-ын байгууллага буюу цэцэрлэгийн барилгыг хамт төлөвлөн барих заалт тусгаагүй байна.

2.38. ЗТБХБС-ын 2010 оны 418 дугаар тушаалаар баталсан “Орон сууцны барилгын зураг төсөл төлөвлөлтийн норм ба дүрэм” /БНБД 31-01-10/-ийн 4.15-д “... 2 талдаа цонхтой орон сууцны барилгад 10 хүртэлх хүүхдийн багтаамжтай гэрийн цэцэрлэг байрлах өрөө тасалгаа ... байрлуулахыг зөвшөөрнө” гэж заасан байна.

2.39. МУЗГ-ын 2016 оны “Цэцэрлэгийн хүрэлцээг сайжруулах талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” 40 дүгээр тогтоолын 1-д “Улаанбаатар хотод сургуулийн өмнөх боловсрол олгох цэцэрлэгийн хүрэлцээг сайжруулах зорилгоор шинээр барих орон сууцны хороолол, хотхон болон конторын зориулалттай 9-өөс дээш давхар барилгын зураг төсөлд цэцэрлэг төлөвлөн тусгаж байхаар холбогдох норм, дүрэмд өөрчлөлт оруулахыг БХБС Г.Мөнхбаярт үүрэг болгосон байна.”

⁵⁵ Аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал нь шинээр барих сургууль, цэцэрлэгийн урт хугацааны төлөвлөлтийг аймаг, нийслэлийн газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөө, хотын хөгжлийн хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөнд тусгаж, сургууль, цэцэрлэгийн эзэмшил, ашиглалтын эдэлбэр газрыг сургалтын орчинд тавигдах шаардлагад нийцсэн талбайн хэмжээний дагуу нөөцөд авах шийдвэр гаргана.